

Zbornik prikaza prakse

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

21. DANI MATE DEMARINA

Odgoj i obrazovanje u suvremenom društvu

Petrinja, 5. i 6. lipnja 2025.

Book of Proceedings: Reports of Best Teaching Practice

International Scientific and Professional Conference

21st MATE DEMARIN DAYS

Education in the Contemporary Society

Petrinja, 5 - 6 June 2025

Urednici / Editors

Marko Badrić, University of Zagreb

Tihana Kokanović, University of Zagreb

Zbornik prikaza prakse
Međunarodna znanstveno-stručna konferencija
21. DANI MATE DEMARINA
Odgoj i obrazovanje u suvremenom društvu

Petrinja, 5. i 6. lipnja 2025.

Book of Proceedings:
Reports of Best Teaching Practice
International Scientific and Professional Conference
21st MATE DEMARIN DAYS
Education in the Contemporary Society

Petrinja, 5 - 6 June 2025

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET

Urednici / Editors
Marko Badrić, University of Zagreb
Tihana Kokanović, University of Zagreb

Izdavač / Publisher

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Faculty of Teacher Education, University of Zagreb

Za izdavača / For the Publisher

Blaženka Filipan Žigniċ

Urednici / Editors

Marko Badrić, Tihana Kokanović

Organizator / Organizer

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Faculty of Teacher Education, University of Zagreb

Suorganizator / Co-organizer

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti / Juraj Dobrila

University of Pula, Faculty of Educational Sciences, Croatia

ISBN: 978-953-380-033-2

Za jeziċnu i pravopisnu ispravnost teksta na hrvatskom i engleskom jeziku odgovara autor rada.

PROGRAM AND ORGANIZING COMMITTEE

Chair of the Program and Organizing Committee

Marko Badrić, University of Zagreb, Croatia

ORGANIZING COMMITTEE

Tihana Kokanović, University of Zagreb, Croatia

Zdenko Braiċić, University of Zagreb, Croatia

Davor Źilić, University of Zagreb, Croatia

Jasna Kudek Mirošević, University of Zagreb, Croatia

Mirjana Radetić Paić, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

Sanja Lovrić Kralj, University of Zagreb, Croatia

Marina Đuranović, University of Zagreb, Croatia

Marija Lorgier, University of Zagreb, Croatia

Alenka Mikulec, University of Zagreb, Croatia

Ivana-Paula Gortan-Carlin, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia

Tamara Jurkić-Sviben, University of Zagreb, Croatia

Jelena Blašković, University of Zagreb, Croatia

Vendi Franc, University of Zagreb, Croatia

PROGRAM COMMITTEE

Marina Vilenica, University of Zagreb, Croatia

Edita Rogulj, University of Zagreb, Croatia

Svetlana Novaković, University of Zagreb, Croatia

Martina Kolar-Billege, University of Zagreb, Croatia

Irena Klasnić, University of Zagreb, Croatia

Tomislava Vidić, University of Zagreb, Croatia
Goran Trupčević, University of Zagreb, Croatia
Lana Jurčec, University of Zagreb, Croatia
Draženko Tomić, University of Zagreb, Croatia
Vesna Budinski, University of Zagreb, Croatia
Marina Diković, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Snježana Dubovicki, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
Adrijana Višnjić Jevtić, University of Zagreb, Croatia
Dario Novak, University of Zagreb, Croatia
Tijana Borovac, Sveučilište Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia
Jurka Lepičnik-Vodopivec, University of Primorska, Slovenia
Danimir Mandić, University of Belgrade, Serbia
Vladan Pelemiš, University of Belgrade, Serbia
Dragan Branković, University of Belgrade, Serbia
Velibor Srđić, Pan-European University "APEIRON" Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Mario Vasilj, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina
Maja Hmelak, University of Maribor, Slovenia
Milena Ivanuš Grmek, University of Maribor, Slovenia
Marina Semiz, University of Kragujevac, Serbia
Magdalena Lelonek, University Collegium Medicum, Poland
Rita Melia, University of Galway, Ireland
Alicja R. Sadownik, Western Norway University of Applied Sciences, Norway
Cate Carroll-Meehan, Liverpool Hope University, United Kingdom
Ingibjörg Ósk Sigurðardóttir, University of Iceland, Iceland
Bojana Tulimirović, University of Granada, Spain
Mihaela Brumen, University of Maribor, Slovenia
Mandy Cooke, Deakin University, Australia

REVIEWERS

Edita Rogulj, University of Zagreb, Croatia
Tihana Kokanović, University of Zagreb, Croatia
Marko Badrić, University of Zagreb, Croatia
Božica Vuić, University of Zagreb, Croatia
Alenka Mikulec, University of Zagreb, Croatia
Goran Trupčević, University of Zagreb, Croatia
Svetlana Novaković, University of Zagreb, Croatia
Antonija Vukašinović, University of Slavonski Brod, Croatia
Bruno Matijašević, Croatian Catholic University, Croatia
Andrej Maras, University of Zagreb, Croatia
Marina Đuranović, University of Zagreb, Croatia
Jasna Kudek Mirošević, University of Zagreb, Croatia
Irena Klasnić, University of Zagreb, Croatia

Sadržaj / Contents

Kristina Kisela i Ana Cvjetičanin - Razvoj govora kod djece jasličke dobi	6
Kristina Kisela i Ana Cvjetičanin - Speech development in children of nursery age.....	9
Branka Lovrić Mrkalj, Marina Jelenčić - Jezični razvoj u ranom djetinjstvu u kontekstu Montessori pedagogije	10
Branka Lovrić Mrkalj, Marina Jelenčić - Language Development in Early Childhood in the Context of Montessori Pedagogy.....	23
Marija Mišković i Nina Šuštić - Prirodno okruženje kao poticaj za učenje	24
Marija Mišković i Nina Šuštić - Natural environment as an incentive for learning.....	28
Ivana Vlahek - Tolerancija kao put.....	29
Ivana Vlahek - Tolerance as a path	37
Zvezdana Martinec - Prednosti sudjelovanja u Eksperimentalnom programu »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« ..	38
Zvezdana Martinec - Benefits of participating in the Experimental Program "Elementary School as a Full-Day School - A Balanced, Fair, Efficient and Sustainable Education System"	51
Tanja Soucie, Tea Borković - Primjena metode Stvaranja učionice matematičkog promišljanja. 52	
Tanja Soucie, Tea Borković - Building thinking classrooms in our classrooms	65
Sandra Todorov - Vrtić u zajednici	66
Sandra Todorov - The Kindergarten in the Community.....	74

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET

21. DANI MATE DEMARINA
5. - 6. lipnja 2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Razvoj govora kod djece jasličke dobi

Kristina Kisela i Ana Cvjetičanin
Dječji vrtić Čarobna šuma, Križevci, Hrvatska
kristina1307@gmail.com

Sažetak

Razvoj govora kod djece jasličke dobi predstavlja ključnu fazu u njihovu kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju. Ovaj članak govori o glavnim fazama i faktorima koji utječu na razvoj govora kod djece u dobi od 1. do 3. godine života, s posebnim naglaskom na ulogu kvalitete prostorno-materijalnog okruženja. Razvijanje jezičnih vještina, uključujući usvajanje prve riječi, proširivanje vokabulara i tvorba jednostavnih rečenica, usko su povezani s interakcijama djeteta s njegovim neposrednim okruženjem. Autorice razmatraju kako bogato, poticajno okruženje, koje uključuje pristup edukativnim materijalima, igračkama i sadržajima koji stimuliraju jezičnu aktivnost, može značajno unaprijediti razvoj govora. Osim bioloških i socijalnih faktora, kvaliteta prostornih i materijalnih uvjeta utječe na djetetovu sposobnost istraživanja, kreativnosti i verbalne ekspresije. Zaključci ukazuju na važnost usklađenosti između socijalnog i fizičkog okruženja kako bi se omogućio optimalan razvoj jezičnih vještina kod djece jasličke dobi.

Ključne riječi: govorni razvoj; jaslički uzrast; poticajno okruženje; dječji vrtić.

Uvod

Razvoj govora kod djece dugotrajan je i zahtjevan proces koji se odvija prirodno uz utjecaj različitih faktora koji mogu povoljno ili nepovoljno utjecati na njegov razvoj. Dijete je već od samog rođenja spremno komunicirati s okolinom, a najvažniju ulogu u tom procesu ima djetetova obitelj. Uz biološke faktore (razvoj mozga, spol i temperament) i važnu ulogu obitelji, velik utjecaj ima i socijalni faktor koji uključuje sve ostale odrasle osobe i djecu s kojima se dijete susreće u svom okruženju u najranijem djetinjstvu. Dječji vrtić je također mjesto gdje se može poticati i poduprijeti jezični razvoj djece. Suvremena odgojno-obrazovna praksa naglasak stavlja na socijalno, prostorno i materijalno okruženje kao temeljne i važne odrednice okoline u kojoj dijete može razviti svoj puni potencijal. U interakciji sa svojom okolinom, dijete izražava svoje potrebe, misli, stavove, želje i emocije. Zbog toga je važno poticati djetetove jezične vještine i sposobnosti od najranije dobi.

Razvoj govora u jaslčkoj dobi

Prve godine djetetova života ključan su period razvoja u kojem se stvaraju brojne poveznice među moždanim stanicama. Od prve do treće godine te moždane stanice najaktivnije su u stvaranju poveznica koje će biti ključne u razvoju govora. Tada je poželjno poticati djetetov govor što je više moguće. Govorno-jezični razvoj najizraženiji je u prve tri godine života (Šego, 2009). U dobi od devet do petnaest mjeseci u razvoju govora djeteta započinje verbalna faza u kojoj ono svjesno proizvodi glasove koje čuje u okolini. Od dvanaest do osamnaest mjeseci djetete izgovara jednosložne ili dvosložne riječi koje imaju funkciju rečenice, a zatim se fond riječi poprilično brzo širi. Oko druge godine rečenice se proširuju, postaju dvočlane i tročlane (Šego, 2009). Razvoj djetetova govora u najranijoj dobi odvija se ubrzano, sve se više poboljšava izgovor, rečenice postaju bogatije i bolje oblikovane, a rječnik se obogaćuje novim riječima.

Poticažno prostorno materijalno okruženje u vrtiću za razvoj govora

Za dobar razvoj govora potrebna nam je poticajna okolina i bogatstvo različitih materijala u kvalitetnom socijalnom i prostornom okruženju (Velički, 2009). Prostor i kvalitetni materijali uvelike utječu na kvalitetu života, ponašanje i na sam govorni razvoj djeteta (Slunjski, 2008). Raznovidnost i bogatstvo ponuđenih materijala u djetetovoj okolini omogućuje istraživanje i potiče raznolike aktivnosti, interakciju među djecom i odraslima, a time i komunikaciju govorom. Takva interakcija prilika je za učenje i cjelovit razvoj djeteta. U suvremenom prostornom okruženju to nam omogućuje smisljena organizacija centra aktivnosti u djetetovu okruženju. U njima djeca istražuju materijale, biraju i izmjenjuju aktivnosti prema svojim interesima i potrebama. Ponuda i odabir materijala uvelike ovisi o poznavanju dječjeg razvoja, načinu učenja djece, prepoznavanju trenutnih interesa i potreba, ali i kreativnosti, prvenstveno odgojitelja, zatim ostalih stručnih djelatnika. U jaslčkim se skupinama okruženje razlikuje od vrtićkih. Djeci jaslčke dobi potrebno je višestruko senzoričko okruženje u kojima mogu istraživati materijale i s njima manipulirati, otkrivati njihovu funkciju i stavljati ih u međusobne odnose. U vrtićkom okruženju nailazimo na drugačiju organizaciju i ponudu centara s obzirom na razvojne mogućnosti djece. Naime, u svakoj razvojnoj dobi nailazimo na mogućnosti poticanja rane pismenosti i razvoj vještina potrebnih za polazak u školu. Djeca već od najranije dobi uočavaju slova u svom okruženju i uče povezivati izgovorene riječi s predmetom ili slikom. Stoga je poželjno označavanje slovima, odnosno stavljanje pisane riječi u okruženje. Slovima se mogu označiti neki predmeti koji su u djetetovu svakodnevnom okruženju. Centri aktivnosti koje često nalazimo u jaslčkim skupinama su mirni centar, dramsko-obiteljski, senzomotorički, centar slikovnica, stolno-manipulativni centar, centar građenja i konstruiranja te likovni centar. U svakom centru imamo priliku ponuditi materijale i osmisliti aktivnosti koje će poticati razvoj govora i komunikaciju kod djece. Mirni centar omogućuje djeci mjesto za opuštanje i osamljivanje kada im je to potrebno. Možemo uz tepih, mekane jastuke i baldahin stavljati i različite plakate: s fotografijama djece, njihovim osobnim predmetima koje koriste u vrtiću, obiteljskim fotografijama i sl. Sve fotografije možemo obilježiti uz nazive i imena istih. Dramsko-obiteljski centar nudi mogućnosti prve simboličke igre uz ponudu materijala primjerenih jaslčkoj dobi. Igre lutkama, igre telefoniranja te igre kuhanja omogućuju djeci korištenje verbalnog izražavanja svojih emocija i dosadašnjeg iskustva u svojoj okolini. Ovdje također možemo pisanom riječju označiti materijale koji se koriste. Senzomotorički centar smatra se važnim za poticanje razvoja grube motorike koja je ujedno i povezana s razvojem govora, kao i poticanjem različitih perceptivnih sposobnosti kod djece. Centar slikovnica trebao bi biti obogaćen mnoštvom slikovnica, jer je upravo slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće. Slušanjem priča djetete

spoznaje okolinu i svijet koji ga okružuje, bogati rječnik novim riječima, a samim se time potiče misaoni proces i mašta. Djeca stupaju u interakciju, a odgojitelj ih potiče na izražavanje poticajnim pitanjima o pročitanoj. Izuzetno su poticajne i interaktivne i taktilne slikovnice koje možemo ponuditi djeci. One višestruko potiču različite aspekte razvojnih područja djece. Primjerice, odgojitelj može izraditi osobnu slikovnicu za svako dijete koja može sadržavati fotografiju djeteta, njegovo ime, početno slovo imena i sl. Slovni zapis možemo izraditi od različitih materijala, kako bi dijete uz vizualno uočavanje samih slova i riječi prstima taktilno moglo istražiti materijal i način pisanja slova. Ovakve vrste slikovnica možemo koristiti i za učenje djece o različitim predmetima, pojavama, vozilima, bojama i dr. U stolno-manipulativnom centru koristimo različite didaktičke materijale za razvoj fine motorike koja je preduvjet pravilnog držanja olovke, ali i za razvoj mišljenja, pažnje i koncentracije. Svaki didaktički materijal ili poticaj možemo označiti riječima, obilježiti pojmove koji se koriste u aktivnosti, primjerice naziv boje, oblika, predmeta i drugo. Kvalitetan poticaj jest i taktilna abeceda, koja se može izraditi od različitih materijala. Materijali u centru građenja i konstruiranja potiču djecu na građenje različitih struktura, konstrukcija i istraživanje fizikalnih pojava. Ovaj centar često možemo obogatiti fotografijama i nazivima, naprimjer: vozila, prometnih znakova, građevina i sl. Likovni centar također može poticati govorne sposobnosti. Pomoću različitih materijala djeca istražuju likovne tehnike, uočavaju, imenuju i prepoznaju sredstva koja koriste. Ovaj je centar osobito poticajan za usvajanje boja. Uz navedene primjere stvaranja kvalitetnog okruženja, neizmjereno je važna i uloga odgojitelja kao govornog modela djeci. U svakoj komunikaciji s djecom odgojitelj mora obratiti pozornost na vlastiti govor, izražavanje, artikulaciju, intonaciju, glasnoću i jasnoću načina govorenja te govorni tempo. Za vrijeme svojeg planiranja aktivnosti i rada odgojitelj treba uključiti različite jezične igre, igre prstima, malešnice, brojalice i pjesmice. Ovakve su aktivnosti izrazito poticajne za razvoj jezika, komunikacije i govora. Svaku aktivnost djeca mogu samostalno ili uz poticaj odgojitelja popratiti govorom, a on dodatno može potaknuti učenje dokumentiranjem dječjih aktivnosti i njihovim izlaganjem u pojedinom centru. Ovo nam pruža mogućnost razgovora s djecom gdje poticajnim pitanjima možemo potaknuti djecu na razmišljanje, sjećanje i verbalno izražavanje o onome što su djeca u pojedinim aktivnostima radila i istraživala.

Zaključak

Govorne, jezične i komunikacijske vještine razvijaju se kod djece od najranije dobi. Uz različite faktore koji utječu na njihov razvoj, važnu ulogu ima i vrtićko okruženje u kojem dijete boravi. Važna odrednica u tom okruženju jest osiguravanje kvalitetnog prostorno-materijalnog konteksta. Djeca jasličke dobi najbrže usvajaju govor, stoga je važno od najranije dobi stvoriti uvjete za njegov prirodni razvoj. Materijali koje nudimo djeci i sam način organiziranja prostora u kojim dijete boravi trebaju biti prilagođeni djetetovim potrebama, razvojnim mogućnostima i interesima. Odgojitelj koji boravi s djecom trebao bi dobro poznavati načine na koje se dijete razvija i kroz koje faze razvoja govora prolazi te prema tome organizirati prostor, bogatiti centre aktivnosti raznovrsnim materijalima, osmisliti razne aktivnosti i prije svega pružiti kvalitetan govorni uzor djetetu. Međusobna usklađenost i povezanost svih ovih čimbenika ono je što omogućava kvalitetan razvoj djetetovih jezičnih vještina.

Literatura

- Cepanec, M. (2023). *Rani komunikacijski razvoj*. Naklada Slap.
- Rade, R. (2014). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja*. Foma.
- Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Spektar Media.
- Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119-149. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/165964>
- Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*, 10 (18), 80-91. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/40817>

Speech development in children of nursery age

Abstract

The development of speech is the key component of the cognitive, social and emotional development of nursery-aged children. This article researches the main phases and factors that influence speech development of children aged 1 to 3, with special emphasis on the role of spatial and material environment. The development of language skills, including acquiring the first word, expanding the vocabulary and forming simple sentences, is closely related to the child's interactions with its immediate environment. The authors consider how a rich, stimulating environment, which includes access to educational materials, toys and contents that stimulate language activity, can significantly improve speech development. In addition to biological and social factors, the quality of spatial and material conditions affects the child's ability to research, creativity and verbal expression. The conclusions point to the importance of harmony between the social and physical environment for enabling optimal development of language skills in children of nursery age.

Keywords: speech development; children of nursery age; stimulating environment; kindergarten.

21. DANI MATE DEMARINA
5.- 6.6.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Jezični razvoj u ranom djetinjstvu u kontekstu Montessori pedagogije

Branka Lovrić Mrkalj, Marina Jelenčić
Dječji vrtić Četiri rijeke, Karlovac, Hrvatska
kmarina866@gmail.com

Sažetak

Djetetov um djeluje različito od uma odraslih. U prvih šest godina života dijete upija, poput spužve, veliku količinu podataka bez ikakva svjesna napora. Područje jezika primarni je dio Montessori programa obzirom da su sadržaji tog područja prirodno integrirani u svim drugim Montessori područjima rada. Maria Montessori naglašavala je važnost osjetljivih razdoblja u razvoju djeteta u kojima ono posve spontano usvaja određeno obilježje te se kao cilj ovog rada nastojalo pokazati kako djeca s lakoćom usvajaju jezik kojeg u radu dijelimo na govor, početno pisanje i početno čitanje. Prvotno polazeći od djetetove intrinzične motivacije, kvalitetno pripremljena okolina je jedan od osnovnih preduvjeta za usvajanje navedenih elemenata. Dijete koristeći pribor iz područja jezika kao što su npr. metalni okviri i umeci, kartice za imenovanje i slova od brusnog papira, razvijaju finu motoriku ruku, okulomotornu koordinaciju, pamćenje, pozornost, vizualnu percepciju te na taj način uči čitati i pisati u skladu s vlastitim tempom.

Ključne riječi: komunikacija; osjetljiva razdoblja; pripremljena okolina

Život i djelo Marije Montessori

Maria Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. godine u talijanskoj pokrajini Ancone. Odrasla je kao jedino dijete u obrazovanoj radničkoj obitelji. Tijekom ranog djetinjstva s roditeljima odlazi u Rim gdje započinje svoje osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Nakon završene srednje tehničke škole, pokazuje interes za daljnjim školovanjem. U sebi osjeća izraženu socijalnu osjetljivost i ljubav prema drugima te se odlučuje za studij medicine. Ta odluka Marije Montessori izaziva mnoge reakcije okoline - s obzirom da je medicina u ono doba bila rezervirana isključivo za muškarce, no 1892. uspijeva upisati željeni fakultet. Pet godina kasnije s najboljim ocjenama postaje prva žena s diplomom medicine i kirurgije u Italiji. (<https://hrmdrustvo.hr/marija-montessori/>)

Po završetku studija počinje raditi u Institutu za neuropsihijatriju i istovremeno sudjeluje na Međunarodnom kongresu žena 1896. godine u Berlinu. Tijekom svog istraživačkog rada u psihijatrijskoj bolnici, radila je s djecom koja se nisu mogla uklopiti u obitelj ili školu te su bila izolirana u posebne odjele klinike. Promatrajući djecu počela je istraživati radove francuskih liječnika Itara i Segena koji su se bavili djecom s intelektualnim smetnjama te je, zahvaljujući svim tim saznanjima, razvila poseban pribor za poučavanje takve djece. Nakon što je grupa djece s kojom je koristila svoj pribor dvije godine postigla veći napredak od djece urednog razvoja, odnosno ta djeca su uspjela položiti državni ispit iz čitanja i pisanja, Mariji je postalo jasno da kod djece koja zaostaju u razvoju ne postoji zdravstveni, već pedagoški problem. Tada kao

temelj svog pedagoškog rada postavlja zaključak da za potpuno zdravlje djeteta nije dovoljna samo tjelesna skrb, već pravilno vođenje i usmjeravanje kako bi dijete ostvarilo svoj prirodni maksimum. Ponukana svojim otkrićima, Maria Montessori upisuje drugi studij na kojem izučava pedagogiju, psihologiju i antropologiju, a svoja predavanja sumira u knjizi „Pedagoška antropologija“ (Lawrence, 2003).

Dana 6. siječnja 1907. godine Maria Montessori u Rimu, u radničkoj četvrti San Lorenzo, otvara prvu Montessori Dječju kuću u kojoj zbrinjava potpuno mentalno zdravu djecu koja nisu imala odgovarajuću roditeljsku skrb. Tada počinje proučavati na koji način djeca urednog razvoja koriste pribor koji je ona razvila radeći u klinici, pritom nudeći djeci slobodu kretanja u prostoru, samostalan izbor pribora, kao i mogućnost samostalnog uviđanja pogreške i ispravljanja iste. Promatrajući rad djece na ovakav način, Maria Montessori primijetila je kod djece visok stupanj koncentracije, disciplinu i smisao za red, čime je došla do zaključka da djeca najbolje uče ako uče sama i ono što ih zanima. Iz ove spoznaje proizlazi najpoznatiji moto Marije Montessori „*Pomozi mi da učinim sam*“. Nakon objavljivanja knjige „*Il metodo*“ koja je prevedena na dvadeset jezika, otvaraju se Montessori Dječje kuće diljem svijeta. Tako Montessori metoda postaje priznata i u državnim školama što je rezultiralo osnivanjem Američkog Montessori društva 1912. godine. (<https://hrmdrustvo.hr/marija-montessori/>)

Spletom životnih okolnosti koje su diktirale političke strukture Maria Montessori seli u Indiju, a zatim u Nizozemsku gdje umire 6. svibnja 1952. godine, u 82. godini. Zbog svog predanog rada tri je puta nominirana za Nobelovu nagradu za mir (1949. g., 1950. g. i 1951. g.) (<https://hrmdrustvo.hr/marija-montessori/>).

Jezik

Prema Cepanec (2023), pojmovi jezik, govor i komunikacija se, u svakodnevnom jeziku, koriste kao sinonimi iako predstavljaju tri odvojena konstrukta. Montessori (2013), smatra da jezik predstavlja „*izraz neke superinteligencije*“. Koliko god čovjekova inteligencija bila visoka, on ne može postići međusobni dogovor i razumijevanje. Za to mu je potreban govor kojeg Maria Montessori naziva „*sredstvom kolektivnog mišljenja*“ (Montessori, 2013).

„Da bi se naučio jezik, nužne su sljedeće pretpostavke:

- Tjelesne: da se govorni glasovi čuju i proizvode (sluh, jezik, usne, mišići lica, grkljan i dišni organi kao „govorna oruđa“).
- Osobni resursi : primjerice, strpljenje, koncentracija i pažnja, itd.
- Razumijevanje gramatike: odnosno struktura pomoću kojih se glasovne i znakovne jedinice povezuju u značenjske jedinice.
- Učenje semantike : shvaćanje i razumijevanje značenjskog sadržaja riječi, jezika.
- Motivacija da se nešto priopći : želja za govorom.“ (Schäfer, 2015, str. 113).

Maria Montessori (2013) smatra da su za razvoj jezika potrebni biološki faktori i okolina. Nadalje, Montessori navodi da se pod biološkim faktorima podrazumijevaju govorni organi koje čine uho, usta, grlo, nos i jezik te dva centra u mozgu – auditivno-receptorni (senzorni) i motorički centar za jezičnu reprodukciju (motorni). Maria Montessori (2013) objašnjava da je upravo senzorni centar zaslužan za „hvatanje“ jezika u samom početku djetetova života pa čak i prije rođenja, dok se motorički centar razvija sporije i vidljiv je tek oko šestog mjeseca djetetova života kada počinje faza brbljanja (Slika 1). Kako bi se ta dva centra pravilno nadopunjavala, potreban je razvoj svih organa - bioloških faktora. Ukoliko su ova dva važna uvjeta zadovoljena, jezik se ipak neće razviti bez poticajne okoline, koja prema Mariji Montessori treba biti pomno i pažljivo pripremljena (Montessori, 2013).

Slika 1

Razvoj govora od rođenja do šeste godine života

Slika 7

Izvor: Montessori M. (2013). Upijajući um. Neven, MIBA Books.

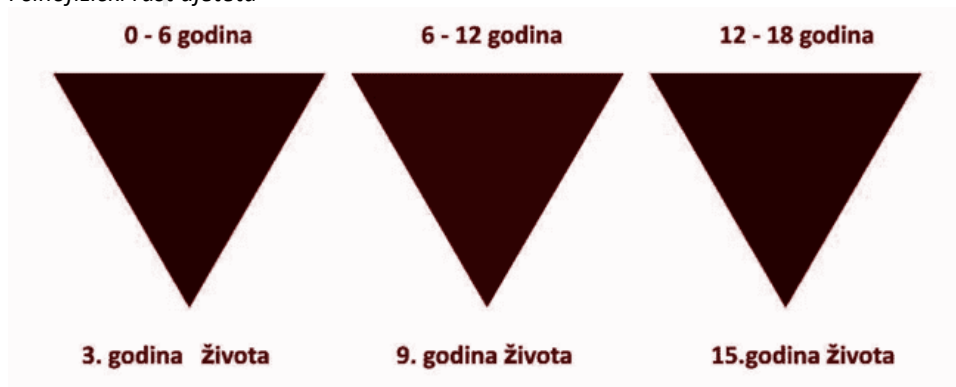
Montessori pedagogija

Iz života Marije Montessori vidljivo je da je njezina pedagogija nastala promatranjem razvojnih faza djeteta i to kroz spontane igre djece te da je baza te pedagogije bila zadovoljavanje svih djetetovih potreba kao i činjenica da je u središtu njezine pedagogije dijete (Philipps, 1999). Krajnji cilj ove pedagogije je ostvarenje svih djetetovih potencijala za kasniji lakši život. „Pedagogija Marije Montessori temelji se na znanstvenom promatranju spontanog učenja djece, na poticanju vlastitog djelovanja djeteta i njegove samostalnosti, te poštivanju djetetove osobnosti“ (Philipps, 1999, str. 11).

Prema Montessori (2013), psihofizički razvoj čovjeka odvija se od začeca do 18. godine i to u tri dimenzije: od 0-6 godina, od 6-12 godina te od 12-18 godina. Prvu i treću dimenziju smatra velikim promjenama, a drugu mirnim razdobljem. Svaka dimenzija razdoblja ima svoj vrhunac, svoje karakteristike i razdvojene su jedna od druge. Kad jedna završi, počinje druga. Svako od tih razdoblja ima svoj vrhunac (Prikaz 1).

Slika 1

Psihofizički rast djeteta

Izvor: osobni rad odgojitelja

Kroz prikaz je vidljivo da je dijete puno potencijala upravo do svoje šeste godine. Montessori (2013) smatra da je um djeteta u toj dobi upijajući i to s najvišom točkom u trećoj godini što se kasnije smanjuje i prepušta svjesnosti i logičkom razmišljanju. U prvih šest godina života dijete je posebno otvoreno za određene nove spoznaje, odnosno s lakoćom usvaja određenu vrstu podražaja. Prema Philipps (1999), razlikujemo razdoblje posebne osjetljivosti za govor, za red, za uočavanje malih dijelova cjeline, za poboljšanje osjetilnih sposobnosti, za spretnost u kretanju i za društveno ponašanje. Prema radnim materijalima Dječjeg vrtića Srčko, stručno-razvojnog centra Montessori pedagogije u Republici Hrvatskoj, područja rada u Montessori pedagogiji podijeljena su kroz pet cjelina:

1. osamostaljivanje (briga o sebi i briga o okolini),
2. osjetilnost (senzorika),
3. matematika,
4. jezik (govor, čitanje, pisanje)
5. kozmički odgoj

Nadalje, Montessori pedagogija ističe se i po heterogenosti skupina što mlađoj djeci omogućuje promatranje rada starije djece te se na taj način potiče zanimanje mlađe djece za rad s priborom. U Montessori pedagogiji dijete se tijekom rada ne ometa čak ni pohvalom kako ne bi izgubilo koncentraciju i zaustavilo svoj rad (Philipps, 1999).

Osjetljiva razdoblja za razvoj jezika

Philipps (1999) govori kako je Maria Montessori smatrala da je posebno osjetljivo razdoblje za razvoj jezika prethodno naveden period do šeste godine djetetova života. „Kad se jednom razvije određena karakteristika, prestaje razdoblje posebne, njoj odgovarajuće, osjetljivosti.“ (Montessori, 2003, str. 64) Tek rođena djeca imaju potpuno razvijen osjet sluha, no najbolje reagiraju na zvuk ljudskog glasa čemu svjedoči činjenica da dijete u dobi od mjesec dana slabo reagira na zvukove iz okoline (osim ako nisu jako glasni), ali okreće glavu u smjeru iz kojeg dolazi govor majke (Montessori, 2013). Radi se o početku razvoja jezika u kojem uho ima izvršnu funkciju „hvatanja jezika, riječi“ (Montessori, 2003). Proučavajući jezik, Montessori (2013) zaključuje da jedino dijete s iznimnom lakoćom može „upiti“ jezik i to bez obzira koliko je on težak i kompleksan. Nikada kasnije u životu čovjek neće naučiti neki jezik tako lako, spontano, bez truda i energije kao što dijete nauči do svoje 6. godine, što upravo to razdoblje čini razdobljem posebne osjetljivosti. Tome u prilog ide činjenica da se čistoća jezika prenosi s generacije na generaciju, bez obzira koliko neki jezik bio jednostavan ili kompliciran.

Razdoblja posebne osjetljivosti se zbivaju paralelno ili se preklapaju te, iako se ne mogu vidjeti i ne događaju se svjesno, ona neumorno djeluju (Philipps, 1999).

„Razdoblja posebne osjetljivosti za jezik predstavljaju vrijeme u djetetovu razvoju u kojima je izražena posebna sklonost za određene vrste podražaja na koje dijete spontano reagira. Ono reagira samo na određene vrste podražaja u određenom razdoblju.

Do 1. godine - govor - od neartikuliranih glasova do prvih smislenih riječi

Od 2. do 3. godine - govorom izražava misli

4. godina - pisanje

5. godina života – čitanje

6. godina života - gramatičke strukture“ (Buczynski, 2019, str. 43)

Razdoblje posebne osjetljivosti za govor

Prema Philipps (1999), razdoblje posebne osjetljivosti za govor prema Montessori pedagogiji jedno je od najranijih i traje dulje nego ostala. „Dijete bez pomoći vlastitog

razumijevanja, bez svjesnog podučavanja i opažljivog napora uči govor svoje okoline.“ (Philipps, 1999, str. 40) Prema Lawrence (2003), u ovom razdoblju je najviše razvijena sposobnost učenja drugog jezika.

Ono što je univerzalno za sve faze djetetova razvoja jezika je prisutnost jezika u okruženju. To bi značilo da je potrebno na pravilan način komunicirati s djetetom od samog rođenja. Tako primjerice, Schfäfer (2015) i Lawrence (2003) bilježe da je malim bebama potrebno govoriti „licem u lice“, iako one ne razumiju govor. Naglašavaju da dijete od najranije dobi promatra usne govornika, pomiče cijelo tijelo, nagine se prema govorniku, dakle posve nesvjesno upija jezik sluhom (ono što se govori), a vidom pokrete usana. Nakon djetetove prve godine života važno je da pravilnim izgovorom i artikulacijom, razgovjetno, tiho i polako, gledajući dijete u oči, odgovaramo na njegov govor. Prilikom razgovora s djetetom potrebno mu je dati dovoljno vremena da formuliра rečenicu bez da ga se prekida i požuruje. Okolinu djeteta po rođenju čine roditelji, dok ustanove poput vrtića svoj doprinos razvoju govora daju tek oko prve godine djetetova života, odnosno prilikom polaska u vrtić. Tada veliku ulogu u razvoju djetetova jezika ima okolina koju priprema odgojitelj.

Ometajući faktori koje bismo trebali svesti na najmanju moguću mjeru su dudu varalice, sveprisutni mobilni telefoni, televizija (Slika 2), video igre. Često u svojoj okolini uočavamo djecu koja veći dio dana koriste dudu i to ne samo u svrhu umirivanja. Tada djeca ne pokušavaju komunicirati s roditeljima jer već na pokazani predmet želje prstom, isto i dobivaju.

U interakciji djeteta s mobilnim telefonom, televizijom i video igrama dijete je koncentrirano, ali može biti usamljeno i bez poticaja. Nedostaje druga osoba ili više njih kako bi se uspostavila interakcija, pogledom i govornom izmjenom informacija.

Slika 2

Dijete i televizija

Izvor: <https://www.medijskapismenost.hr/televizija/> (19.3.2025.)

Razdoblje posebne osjetljivosti za pisanje i čitanje

Prema Montessori (2001), pisanje i čitanje ubrajamo u složen proces koji uključuje motoričke mehanizme i intelektualni napor. Spoznaja koju djeca prvu usvoje jest da pisani tekst nosi određeno značenje, odnosno da svaki glas ima svoje slovo. Kroz rad s Montessori priborom iz područja osjetilnosti i osamostaljivanja (naglasak na vježbama za uvježbavanje fine motorike prstiju ruke), dijete priprema ruku za vještinu pisanja. Montessori pribor iz područja jezika koji zorno prikazuje tzv. motoričko pamćenje pojedinih grafičkih znakova jest abeceda od brusnog papira. „Dodirivanjem slova u smjeru pisanja počinje mišićni odgoj kao priprema za pisanje.“

(Montessori, 2003, str. 252) Kao izravna priprema pisanja u radu koristimo te metalne okvire i umetke gdje dijete opcrta geometrijski lik i kasnije ga potpuno ispunjava ne izlazeći izvan obruba. Prema Montessori (2003), dijete koje gleda, prepoznaje i dodiruje slova u smjeru pisanja i time se priprema za istodobno čitanje i pisanje. „Čitanjem nazivam interpretiranje ideje pomoću grafičkih znakova.“ (Montessori, 2003, str. 289)

Pripremljena okolina

Ranije je spomenuto da su razdoblja posebne osjetljivosti podijeljena na nekoliko razina, što upućuje na to da se okolina za svako to razdoblje mora posebno pripremiti. Philipps (1999) naglašava da svako područje rada ima posebno osmišljeni pribor za rad prema kojima odgojitelj prezentira djeci poštujući određena načela:

- od jednostavnog prema složenijem,
- od lakšeg prema težem,
- od konkretnog prema apstraktnom te
- od cjelovitog prema pojedinačnom.

Prema Philipps (1999), Montessori odgojitelj ima obvezu i odgovornost dobro pripremiti okolinu za nesmetani rad djece. Sav pribor je izložen na otvorenim policama te vidljiv i dostupan djetetu. Radeći s Montessori priborom djeca imaju priliku samostalno izvoditi vježbe, vidjeti svoju pogrešku u radu i razvijati vještine čitanja i pisanja poštujući načela odgoja prema dolje i s lijeva na desno. Ovo načelo rada pokazuje da je područje jezika primarni dio Montessori programa, obzirom da su njegovi sadržaji prirodno integrirani u svim drugim područjima rada. „Jedino pravilo u Montessori prostoru jest: Nakon bavljenja nekim priborom potrebno ga je vratiti na isto mjesto na kom se nalazio i dovesti ga u isto stanje u kakvom je zatečen, kako bi i drugo dijete koje ga poslije odabere moglo njime steći potrebne vještine i znanja.“ (Philipps, 1999, str. 61)

Pripremljena okolina za razvoj govora

Osim pravilnog modela govora koji smo ranije spomenuli, za razvoj jezika djece potrebno je izvođenje aktivnosti za razvoj govora koje čine vježbe govornog aparata, ritmičke igre i slikovnice te specifične Montessori vježbe. Vježbe govornog aparata pomažu boljem razvoju onih bioloških faktora o kojima je ranije bilo govora u ovom radu stoga slijedi prikaz nekoliko primjera aktivnosti iz radnih materijala za izobrazbu odgojitelja (Stručno-razvojni centar Dječjeg vrtića Vrbik): puhanje kuglica vate, puhanje sapunice ili puhanje zraka kroz slamku u čaši vode, rođendanske trake za puhanje, usisavanje papira slamkom, punjenje obraza zrakom i nježno ispuštanje zraka, otisak usana na papiru, glasni zračni poljupci, hodanje po prostoru držeći slamku u ustima, jezikom dodirnuti nos ili ići jezikom lijevo-desno, gore-dolje, obilježavanje usana jezikom te priča „Gospođa jezik“.

Ritmičke igre poput brojalice, cupkalica, igara s pjevanjem, igara s prstima, igre mimikom i zagonetke razvijaju i unapređuju vokabular, gramatiku i melodičnost jezika.

Jednako važne za obogaćivanje djetetova rječnika su slikovnice te vježba slobodne konverzacije. Pravilan odabir slikovnica sukladno dobi je izvrstan poticaj u razvoju govora. Dijete promatranjem slika uvježbava opažanje vidom te, već i prije no što može izreći ime npr. životinje na slici, pokazuje na mačku ili psa i oponaša njihovo glasanje (Schäfer, 2015). Također, slikovnice bez teksta, s kvalitetnim ilustracijama, služe poticajno djetetu gdje ono samo može ispričati svoju priču ili više njih.

Vježba slobodne konverzacije može se izvesti koristeći razne predmete poput kutije s nakitom, pernice, košare s voćem i priborom za jelo. Vježba se izvodi s najviše četvero djece na način da se djeci postavljaju pitanja te nakon kratke stanke ili odgovora djeteta, daje se odgovor na ista. Primjerice, „znaš li što je ovo?“, „to je...“, „znaš li što se nalazi unutra?“ ili „znaš li čemu to služi?“, „imaš li ti to (predmet koji pokazujemo)?“. Ovakav tip konverzacije može se raditi s kućicom za lutke ili seoskim imanjem (Slika 3) te prilikom svakodnevnih rutina kao što su pranje ruku, postavljanje stola, posluživanje voća i slično.

Slika 3
Slobodna konverzacija „Seosko imanje“

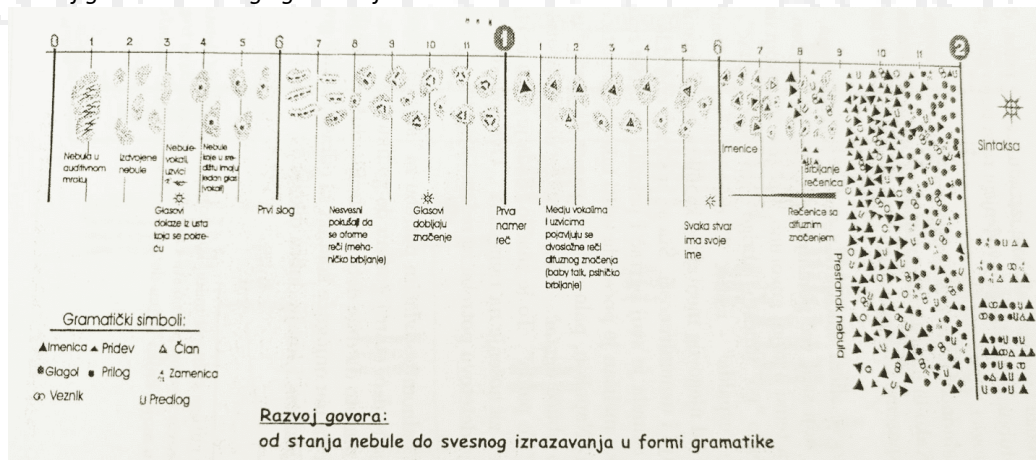

Izvor: osobna arhiva odgojitelja

Za razvoj govora ističu se i vježbe socijalnih vještina. U Montessori pedagogiji socijalne vještine potiču se kroz svakodnevne rituale jutarnjeg kruga koji predstavlja mjesto susreta na kojem se djeca bolje upoznaju, međusobno poštuju i gdje odgojitelj prezentira vježbe. Krug omogućava izvođenje vježbi lijepog ponašanja, odnosno uljudnog ophođenja.

Oko druge godine djetetova života, kada znamo da dolazi do eksplozije govora (Slika 4), uvode se posebne Montessori vježbe.

Slika 4
Razvoj govora oko druge godine djetetova života

Izvor: Montessori M. (2013). *Upijajući um*. Neven, MIBA Books.

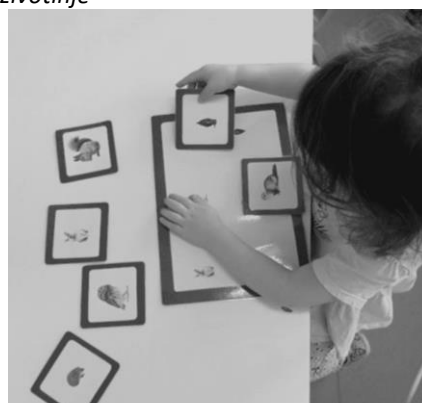
Među prvim vježbama su kartice za imenovanje sličica i knjižice za čitanje (slika 5), vježbe imenovanja i uparivanja predmeta i slika te predmeti s istim početnim glasom. Kartice za imenovanje sličica se sastoje od A4 kartice na kojoj je šest sličica iz istog područja (npr. cvijeće, životinje, dijelovi tijela, voće) i šest manjih kartica na kojim se nalaze iste sličice (slika 6). Nakon što odgojitelj imenuje sličice na velikoj kartici, zamoli dijete da među manjim karticama pronađe traženi pojam i postavi ga na istu sličicu na velikoj kartici. Ovdje je važno napomenuti da se ovakav tip vježbi provodi poštujući lekciju tri stupnja koja se sastoji od tri koraka: uvođenje pojma, prepoznavanje (što je ovo?) i imenovanje. Prilikom izvođenja lekcije u tri stupnja, važno je da odgojitelj nekoliko puta zaredom izgovori samo jednu riječ glasno i jednako naglašeno imenicu ili pridjev ovisno o tome što je cilj vježbe.

Slika 5
Knjižica boje

Izvor slika 5 i 6: osobna arhiva odgojitelja

Slika 6
Prikaz vježbe kartica za imenovanje "male šumske životinje"

Na isti način se provodi vježba uparivanja slike i stvarnog predmeta gdje se koriste predmeti poput voća, odjeće, predmeti iz kućanstva i slično. Tu je i vježba predmeta s istim početnim glasom gdje se koriste predmeti s jednosložnim ili dvosložnim nazivom koji se mogu jednostavno opisati kao što su pero, ptica i pas, u kojoj odgojitelj nakon imenovanja svakog predmeta izgovara prvi glas, u ovom primjeru „p” te dalje nastavlja lekciju u tri stupnja naglašavajući glas „p”.

Pripremljena okolina za pisanje i čitanje

Da bismo dijete postepeno uvodili prema pisanju, veliku ulogu imaju vježbe iz područja osamostaljivanja i osjetilnosti kojima se potiče razvoj pincetnog hvata i okulomotorna koordinacija. Među najvažnijim vježbama osamostaljivanja koje imaju ulogu u razvoju koordinacije i kontrole pokreta i razvoju fine motorike te usredotočenosti i preciznosti, navest ćemo vježbe otvaranja i zatvaranja štipaljki (Slika 7), prenošenje prstima (Slika 8), predvježbe šivanja (Slika 9), okvir s gumbima (Slika 10) i prenošenje malom kapaljkom (Slika 11).

Slika 7

Vježba otvaranja i zatvaranja štipaljke

Slika 8

Prenošenje prstima

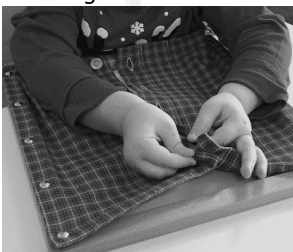
Slika 9

Predvježba šivanja

Slika 10

Okvir s gumbima

Slika 11

Prenošenje vode kapaljkom

Izvor slika 7-11: osobna arhiva odgojitelja

U području senzorike veliku ulogu u pripremi za pisanje ima vježba valjci za umetanje čiji je neposredni cilj razlikovanje dimenzija (debelo - tanko, veliko - malo, visoko - nisko, nisko/debelo - visoko/tanko (Slika 12). Pločice za stimulaciju osjeta dodira također potiču razvoj fine motorike te utječu na pripremu za pisanje (Slika 13).

Slika 12

Vježba valjci za umetanje

Slika 13

Pločice za poticanje osjeta dodira

Izvor slika 12 i 13: osobna arhiva odgojitelja

Vodeći se prethodno obrazloženim razdobljima posebne osjetljivosti, iza treće godine djeteta nudi se vježba s metalnim okvirima (Slike 14 i 15) koja se sastoji od dva stalka metalnih okvira i umetaka (kvadrat, pravokutnik, trokut, trapez, peterokut, elipsa, oval, zaobljeni trokut i djetelina), papira koji veličinom odgovaraju okvirima te držača za tri bojice (crvena za okvir, plava za umetak i boja po odabiru djeteta za ispunjavanje oblika). Cilj ove vježbe je ovladavanje vještine držanja olovke, učenje vođenja olovke po podlozi te ostajanje unutar zadanih granica prilikom povlačenja crta.

Slika 14

Vježba s metalnim okvirima i umecima

Slika 15

Vježba s metalnim okvirima i umecima

Izvor slike 14 i 15: osobna arhiva odgojitelja

Slova od brusnog papira (Slika 16) također su važna vježba koja se nudi djeci oko četvrte godine, a sadrži dvije kutije u kojima se nalaze pločice na kojima su slova od brusnog papira - plave pločice na kojima su otvornici i ružičaste pločice na kojim su zatvornici. Ova vježba ima više razina s obzirom da su kutije podijeljene prema pisanim slovima te malim i velikim tiskanim slovima. Vježba se izvodi na način da se djetetu ponude tri slova i izvršava se prethodno navedena lekcija u tri stupnja. Cilj ove vježbe je usvajanje slova i povezivanje glasa i slova, a naglasak se stavlja na slušno i vidno opažanje.

Slika 16

Vježba slova od brusnog papira

Izvor: osobna arhiva odgojitelja

Vježba upoznavanje sa slovima i glasovima (Slika 17) sastoji se od 30 kutijica (koliko slova ima hrvatska abeceda). Na svakoj kutijici napisano je jedno malo tiskano slovo abecede, a unutar kutijice mali predmet čiji naziv počinje glasom/slovom koje je na kutijici. Ovoj vježbi nije namjena da dijete imenuje slova već uvidi da određeno slovo predstavlja određeni glas.

Slika 17

Vježba upoznavanja sa slovima i glasovima

Izvor: osobna arhiva odgojitelja

Košarica s malim predmetima koja uključuje i slovaricu za cilj ima poticanje djeteta na pismeno izražavanje. Vježba se sastoji od košarice s malim predmetima i slovarice, a izvodi se na način da dijete odabere jedan predmet iz košarice i imenuje ga, a onda uz pomoć odgojitelja ili samostalno rastavi riječ na glasove te pomoću slovarice sastavi odgovarajuću riječ uz predmet.

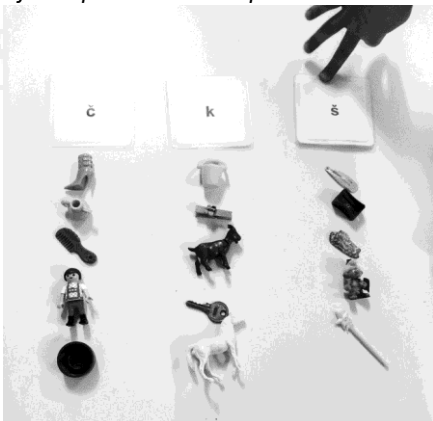
Vježba trake sa sličicama uključuje kartice na kojima je slika i prostor s crtovljem u koji je potrebno upisati naziv riječi koja se nalazi na slici. U ovoj vježbi djetetu se može ponuditi i slovarica kako bi nakon imenovanja i rastavljanja riječi na slogove pokušalo sastaviti riječ, a zatim i napisati u crtovlje.

Vježba predmeti i riječi sastoji se od košare s predmetima i karticama s odgovarajućim nazivima. Cilj vježbe je da dijete uoči da je pisana riječ skup glasova pisana slovima.

Početna slova i predmeti (Slika 18), početna slova i sličice (Slika 19) i suglasničke puzzle su vježbe kojima dijete uočava početni glas u riječ i povezuje glas i slovo.

Slika 18

Vježba početna slova i predmet

Izvor slika 18 i 19: osobna arhiva odgojitelja

Slika 19

Vježba početna slova i sličice

Poticaaj za uočavanje da je pisana riječ skup glasova, kao i poticaaj za čitanje su nomenklaturne kartice s knjižicom (Slike 20 i 21). U toj vježbi je potrebno natpis pridružiti slici

prema kartici na kojoj se nalazi slika i natpis. Knjižice sadrže natpis jednog pojma koji objašnjava slika na lijevoj strani ili vrlo kratki opis slike. U ovoj vježbi dijete samostalno može uočiti grešku na temelju kontrolnih točaka na poleđini svake kartice (Slika 22).

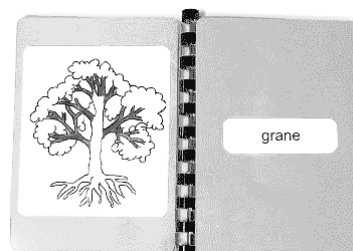
Slika 20

Vježba nomenklature kartice

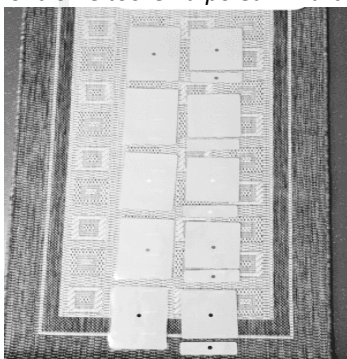
Slika 21

Knjižica

Slika 22

Kontrolne točke na poleđini kartice

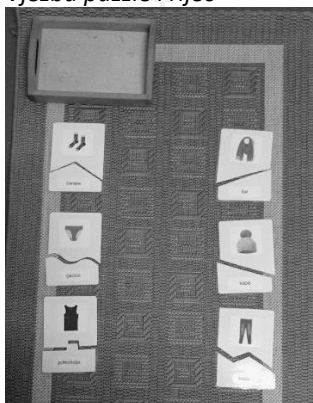

Izvor slika 20-22: osobna arhiva odgojitelja

Kartice puzzle i riječi (Slika 23) koje izgledom nalikuju na spomenutu vježbu suglasničke puzzle koriste se za uvježbavanje čitanja. Cilj ove vježbe je da dijete pravilno sastavi kartice te izgovorom riječi pojma koji je na slici zapravo čita naziv koji je napisan.

Slika 23

Vježba puzzle i riječ

Izvor: osobna arhiva odgojitelja

Navedene vježbe su preuzete iz radnih materijala za izobrazbu Montessori odgojitelja (Stručno-razvojni centar Dječjeg vrtića Srčeko) dok su fotografije svakodnevni prikaz rada u Montessori skupinama Dječjeg vrtića Četiri rijeke pod vodstvom odgojiteljica Branke Lovrić Mrkalj i Marine Jelenčić.

Zaključak

Čak i nakon 118 godina od osnutka prve dječje kuće pod imenom Casa dei Bambini, Montessori pristup je i dalje popularan i prihvaćen u cijelom svijetu. Maria Montessori, u čijem središtu je uvijek bilo dijete kao cjelovito biće, utvrdila je da je isti odgoj moguć u svim društvenim slojevima i među svim rasama na svijetu (Montessori, 2023). Kao odgojitelji praktičari, radom u Montessori programu svjedočimo holističkom pristupu dječjeg razvoja. Pod time se podrazumijeva da se niti jedno područje Montessori rada ne može izolirati, već međusobnom korelacijom svih područja postizemo kod djeteta cjelovitost njegovog razvoja. Svakodnevno radeći u Montessori prostoru, koristeći pribor i primjenjujući načela rada, možemo reći da su djeca koja pohađaju Montessori program samostalnija u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, odnosno da dobro brinu o sebi i svojoj okolini. Većina djece iz Montessori programa do trenutka polaska u školu ima dobro razvijenu finu motoriku i koordinaciju ruke. Gledajući širu sliku svakodnevnog rada unutar jedne Montessori skupine, možemo reći da je cilj Montessori pedagogije razvoj svih djetetovih potencijala.

U ovom je radu veliki naglasak stavljen na pripremljenu okolinu koja podrazumijeva kvalitetno izrađen pribor koji treba biti dostupan djeci u svako vrijeme i odgojitelja koji treba poznavati i poštovati načela rada, poznavati rad s priborom te, prije svega, poštovati individualni ritam razvoja djeteta. Ovakvim pristupom dijete postaje aktivan sudionik u odgojno-obrazovnom procesu, a rad s priborom pridonosi djetetovom cjelovitom razvoju. Sloboda je vrlo važan element Montessori pedagogije koji se nerijetko stavlja u kontekst da djeca mogu raditi što žele, a činjenica je da je Montessori pedagogija vrlo strukturirana te da u njoj vladaju mir i red. Sloboda u Montessori kontekstu podrazumijeva slobodu izbora pribora kojim će dijete raditi, s kim će raditi i vrijeme trajanja rada. Pripremljen prostor u Montessori skupinama omogućuje djeci razvijanje vlastitim tempom te potiče intrinzičnu motivaciju koja je od velike važnosti za usvajanje novih znanja i sposobnosti. Na samom kraju, možemo reći da je jezični razvoj kod djece ovisan o poticajnoj okolini. Drugim riječima, što je okolina jezično bogatija, dijete će imati više prilika za razvoj, kako u obiteljskom okruženju, tako i u odgojnim skupinama u kojima se provodi Montessori program.

Literatura

- Baričević, M. (2023). Djetetov govorno-jezični razvoj u kontekstu Montessori pedagogije. *Marsonia: Časopis za društvena i humanistička istraživanja*, 2(2), 85-96.
- Buczynski, N. i sur. (2019). *Montessori škrinjica*. Naklada Slap.
- Cepanec, M. (2023). *Rani komunikacijski razvoj*. Naklada Slap.
- Lawrence, L. (2003). *Montessori čitanje i pisanje*. HENA COM.
- Montessori, M. (2003). *Dijete-tajna djetinjstva*. Naklada Slap.
- Montessori, M. (2001). *Otkriće djeteta*. Čigoja štampa.
- Montessori, M. (2023). *Otkriće djeteta*. SALESIANA d.o.o.
- Montessori, M. (2013). *Upijajući um*. Neven, MIBA Books.
- Pitamic, M. (2013). *Montessori igre i aktivnosti*. Mozaik knjiga.
- Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život*. Naklada Slap.

Radni materijali iz područja jezika, osamostaljivanja i osjetilnosti, (2021). Stručno-razvojni centar Srčko.

Radni materijali iz područja jezika, (2016). Stručno-razvojni centar Srčko.

Radni materijali iz Montessori pedagogije 0-3 godine, (2014). Stručno razvojni centar Vrbik.

Seitz, M. i Hallwachs, U. (1997). *Montessori oder Waldorf?* Educa Zagreb.

Starc, B. i sur. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Golden marketing - Tehnička knjiga.

Schäfer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori*. Golden marketing - Tehnička knjiga.

Veldić, N. (2019). Razdoblja posebne osjetljivosti u razvoju djeteta. *Zrno časopis za obitelj, vrtić i školu*, 30(134-135) (160-161), 33-34.

Ward Plat, M. (2010). *Čudesne godine*. Mozaik knjiga.

Elektronički izvori:

<https://hrmdrustvo.hr/marija-montessori/> (25.2.2025)

<https://scuolainsoffitta.com/2019/11/06/casa-dei-bambini-montessori-come-fatta-cosa-si-fa/> (1.3.2025.)

<https://www.medijskapismenost.hr/televizija/> (19.3.2025.)

Language Development in Early Childhood in the Context of Montessori Pedagogy

Abstract

A child's mind functions differently from that of an adult. In the first six years of life, the child absorbs a large amount of information effortlessly, like a sponge. Language is a primary area within the Montessori program, as its content is naturally integrated into all other areas of Montessori work. Maria Montessori emphasized the importance of sensitive periods in a child's development, during which the child spontaneously acquires certain characteristics. The aim of this paper is to demonstrate how children easily acquire language, which is here divided into speech, early writing, and early reading. Starting from the child's intrinsic motivation, a well-prepared environment is one of the basic prerequisites for acquiring these elements. By using materials from the language area, such as metal insets, naming cards, and sandpaper letters, the child develops fine motor skills, hand-eye coordination, memory, attention, and visual perception, and in this way learns to read and write at their own pace.

Keywords: communication; sensitive periods; prepared environment

21. DANI MATE DEMARINA
5.-6.06.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Prirodno okruženje kao poticaj za učenje

Marija Mišković i Nina Šuštić
Dječji vrtić Popovača, Popovača, Hrvatska
nina.brnad@gmail.com

Sažetak

Potaknuti problematikom utjecaja današnjih medija na djecu i njihov razvoj, nedovoljnim boravkom na otvorenom i prevenciju sjedilačkih aktivnosti pokrenut je projekt „Vratimo djecu prirodi, približimo prirodu djeci“. Projekt je nastao u suradnji s Udrugom Moslavina (UM), Knjižnicom i čitaonicom Popovača, LAG Moslavina, djecom, odgojiteljima i roditeljima Dječjeg vrtića Popovača. Uz podršku i suradnju navedenih dionika djeci je omogućeno prirodno okruženje za učenje, da se kreću, druže, komuniciraju te provode vrijeme sa svojim obiteljima. Tijekom svakodnevnih aktivnosti djeca su postepeno stjecala naviku boravka u prirodi, a odvajala se od digitalnog sadržaja i ekrana. Iskustveno su učila o prirodnim ljepotama svoga zavičaja te stjecali spoznaje o prirodnim resursima kojima je bogat moslavački kraj u kojemu žive. Motivacija za učenjem o prirodnim resursima moslavačkog kraja potaknula je djecu na sakupljanje osobnih zbirki kristala i edukativnih časopisa o njima. U okviru navedene teme prikazat će se kako potaknuti djecu da sa svojom obitelji kvalitetnije provode zajedničko vrijeme, koje mogućnosti pruža bliža okolina te aktivnosti koje su djeca iskustveno prošla tijekom provedbe projekta.

Ključne riječi: igra; priroda; učenje; zajednica; zdravlje.

Uvod

Literatura navodi da djeca i mladi sve više vremena provode u zatvorenim prostorima, igraonicama ili trgovačkim centrima te su sve više ovisni o medijima, zbog čega imaju sve manje mogućnosti za kretanje i boravak u prirodi (Livazović, 2018). Užurban način života, sve duže radno vrijeme roditelja, pa time i duži boravak djece u odgojno-obrazovnim ustanovama i u različitim izvan vrtićkim aktivnostima i programima smanjuje djetetov vremenski prostor koji mu je potreban za samoinicirajuće tjelesne aktivnosti u prirodi. Dok su se djeca nekad penjala po stablima i skakala po lokvama, gradila nastambe u obližnjim šumarcima, današnje generacije djece takve aktivnosti često samo vizualno percipiraju na nekom od ekrana, bilo da igraju igricu ili gledaju neki video zapis. Sve veća upotreba digitalnih medija tijekom ranog razvoja mozga može imati negativne posljedice na dječji razvoj (Radesky i Christakis, 2016). Svaka generacija je sve slabija, a odgode upisa u školu postale su sasvim normalna pojava. Također, literatura navodi da se pitanje tjelesne aktivnosti i vježbanja nameće kao sve aktualnija strana slobodnog vremena (Livazović, 2018). Upravo već navedena problematika suvremenog djetinjstva gdje većina djece veliki dio svojega slobodnog vremena provodi pred ekranima i u zatvorenim prostorima, a sve manje u prirodi, dovodi do pitanja kako odgojno-obrazovna ustanova može promijeniti taj trend te kako obogatiti zajedničko slobodno vrijeme djece i njihovih obitelji. Ova tema je usmjerena prikazivanju aktivnosti koje su proizašle iz projekta, a kojima se želi ukazati na značaj kvalitetno

provedenog slobodnog vremena s djecom unutar ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i u obitelji.

Tijekom projekta su se slijedila načela Nacionalnog kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015) partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom koje govori da su obitelj i vrtić dva temeljna sustava u kojem se dijete rane i predškolske dobi razvija i raste, stječe prve spoznaje o sebi i svijetu oko sebe, zadovoljava svoje osnovne potrebe, uči o komunikaciji i odnosima, zajedništvu i suživotu, toleranciji, razvija svoje potencijale i stječe spoznaje i vještine prijeko potrebne za budući život. Rogulj (2024) ističe kako djeca imaju veliku potrebu boravka u prirodi stoga im je potrebno osigurati što duži vremenski period koji će provesti na otvorenom. Autorica naglašava da prostor na otvorenom djeci nudi različite mogućnosti „...za razvoj specifičnih vještina i znanja potrebnih u svakodnevnom životu“ (Isto, 2024, str. 279). Projekt je nastao nakon više provedenih razgovora s djecom u kojima se došlo do proturječnih odgovora. Djeca vole medije i izvrsno se služe s njima te se može zaključiti da je ispred nas nova, digitalna generacija djece. Primjećuje se kako je današnja generacija djece izložena digitalnom sadržaju u svakodnevnom životu te ih pretjerana izloženost koči u kretanju, u pronalaženju informacija, stjecanju znanja, proširivanju spoznaje i vokabulara, ostvarivanju socijalnih odnosa. Rogulj i Žnidarec Čučković (2024) kao negativan utjecaj upotrebe informacijske i komunikacijske tehnologije navode smanjene socijalne kontakte, iracionalno razumijevanje stvarnosti, gubitak vremena, izostanak igre na otvorenom te pojavu pretilosti. Uz potporu svih dionika projekta djeci je omogućen boravak u prirodnom okruženju iz bliže okoline kako bi ih vratili tradicionalnim načinima stjecanja znanja, a da se pri tome kreću, druže, komuniciraju i provode vrijeme sa svojim obiteljima.

Prikaz projektnih aktivnosti

Projekt „Vratimo djecu prirodi, približimo prirodu djeci“ nastao je u suradnji s Udrugom Moslavina, Knjižnicom i čitaonicom Popovača, LAG Moslavina, djecom, odgojiteljima i roditeljima. Cilj projekta je kretanjem prirodnim okruženjem upoznati djecu s ljepotama zavičaja u kojemu žive uz podršku obitelji. Planirani ishodi u odnosu na dijete su: intrinzičnom motivacijom steklo naviku boravka u prirodi; da dijete zna, da je sposobno i snalažljivo u kretanju preko prirodnih prepreka; da je dijete senzibilizirano za sadržaj i ljepote svoga zavičaja; da je dijete ekološki osviješteno i zna se ponašati u prirodi; da je dijete manje motivirano za digitalne medije i medijske sadržaje te kvalitetniji obiteljski odnosi. Projekt se sastoji od četiri dijela koji su definirani prema potrebama i interesima djece, a to su: projektni dan u prirodi; ribičija na bolničkom jezeru; avantura života; dan geološke raznolikosti. Povodom obilježavanja Dana planete Zemlje i eko projekta našeg vrtića organiziralo se planinarenje Moslavačkom gorom uz stručno vodstvo članova Udruge Moslavina, koji su djecu upoznali s alatima potrebnim za planinarenje i kristalima. Djeca su iste alate koristila u aktivnostima istraživanja i kopanja kristala koji su sveprisutni na Moslavačkoj gori. Ravnateljica Knjižnice i čitaonice Popovača, Ivana Vlašić djeci je u dubini šume pročitala prigodne legende Moslavačke gore koje su djeca s radoznalošću slušala, razgovarala o njima i postavljala pitanja. Nakon provedbe planiranih aktivnosti djeca su imala piknik na obližnjem proplanku. Na bolničkom jezeru u Popovači organiziralo se druženje roditelja, djece i odgojitelja. Prisutna djeca imala su priliku stjecati nove vještine poput osnova pecanja ribe. Kako staviti mamac na udicu, skinuti ribu s udice, zabaciti štap, biti strpljiv i uporan djeca su učila putem iskustva i direktnog sudjelovanja u samom činu pecanja. Kampiranje u prirodi za djecu polaznike vrtića, djecu grada Popovače i Kutine te roditelje osmišljeno je kao produkt dječje inicijative za novim boravkom i druženjem u prirodi s prijateljima i obitelji. Djeca su imala mogućnost učiti kako se ponašati u prirodi s ciljem razvoja ekološke svijesti. Djeca su

aktivno sudjelovala u planinarenju Moslavačkom gorom, u gradnji kampa i postavljanju šatora. Organiziranjem edukativnih radionica djeca su stjecala znanje o tome kako se pali vatra bez upaljača i šibica, a uz pomoć kremenca, koji su to rekviziti i kako se koriste za sigurno kretanje planinom, kako se rudare i izgledaju kristali. Istražujući prirodne šumske ljepote djeca su imala mogućnost posjetiti Veliki slap u dubini šume, a do njega su se kretala preko prirodnih prepreka (kanjoni, stijene, debla drveća, uzbrdica, nizbrdica). Za opuštanje i odmor pobrinula se Knjižnica i čitaonica Popovača koja je za taj dan osigurala mnoštvo priča, knjiga i slikovnica koje su se čitale i prepričavale djeci u dubini šume. Na dječju inicijativu nastala je „Šumska knjižnica“ koja se pokazala kao vrlo interesantan i edukativan prirodni centar. Djeca su knjige koristila samoinicijativno pojedinačno, u društvu ili čitala uz pomoć odraslih. Međunarodni Dan geološke raznolikosti obilježio se u subotu 5. rujna istraživačkim aktivnostima prirodnih zemljinih resursa. Na početku ove avanturističke priče djeca su imala priliku otkriti gdje se nalazi prirodni bunar s naftom, Naftni bunar Martin iz Ciglenice. Prikupljeni uzorci nafte koristili su za daljnje vrtičke aktivnosti na ovu temu, a djeca su naftu upoznala putem većine osjetila. U šetnji Crkveni jarkom djeca su se kretala preko prirodnih prepreka (kanjonom potoka, uzbrdo i nizbrdo, preko i ispod srušenih debla drveća, preskačući i zaobilazeći kamene odrone). Kod građevine Bela Crkva organiziran je piknik za odmor i opuštanje. Djeca su poslušala stare priče o princezi i načinu njezina tadašnjeg života. Na povratku su djeca sakupila uzorke plave gline od koje su u vrtiću modelirala razne rukotvorine, a iste su izložila na javnoj izložbi u Knjižnici i čitaonici Popovača. Dolaskom na jezero Mikleuška djeca su sudjelovala u rudarenju i sakupljanju kristala kojima je bogata Moslavačka gora.

Zaključak

Dobivene povratne informacije od svih dionika pokazale su kako su projektni dani pozitivno utjecali na djecu i roditelje, a svoje oduševljenje nisu krili ni ostali prisutni. Svjež zrak, lijepo vrijeme, tjelesna aktivnost, druženje s najbližima, učenje o nečem novom, stjecanje iskustva izravnim sudjelovanjem i činjenjem podsjetilo je na vrijednosti koje su ipak najbitnije i važne u današnjem ubrzanom životu. Dječje pitanje nakon izleta bilo je : „Kada ćemo opet u šumu?“ Pokazalo se da boravak u prirodi i na svježem zraku ima pozitivan utjecaj na mentalno zdravlje djece, a ovakvim druženjima željelo se kod djece osvijestiti važnost zajedništva, naučiti ih vrijednostima koje čine obitelj i zajednicu, poticati ih na ekološke i praktične aktivnosti u prirodi te ih poučiti zanatima i znanjima poput ribolova, planinarenja, kampiranja i snalaženja u prirodi. Kao istinski modeli djeci uspjelo se pokazati kako se radi u timu, koje su vrijednosti obitelji te na koji način priroda utječe na cjelokupan rast i razvoj svakog organizma. Sakupljenim iskustvom kroz aktivno sudjelovanje i činjenje, istraživanje, motoričke igre i načine kretanja, edukativna predavanja, druženje s vršnjacima i odraslima, boraveći u prirodi i na svježem zraku djeca su bogatila svoju spoznaju i naučila puno novih stvari vezanih uz ljepote svoga zavičaja.

Pojedine obitelji su naglasile kako su se po prvi puta susrele s ovakvim načinom suradnje vrtića, obitelji i lokalne zajednice i ovakvom vrstom provođenja zajedničkog slobodnog vremena. Proširen je krug poznanstva i prijateljstva odraslih i djece. Omogućen je nov način provođenja zajedničkog slobodnog vremena i oblika rekreacije koji i nije osobito razvijen u našem kraju. Nakon vrednovanja projekta došlo se do spoznaja da su i djeca i roditelji zadovoljni ovakvom aktivnošću koju je ponudio vrtić. Došlo se do spoznaja da ni roditelji nisu upoznati s ljepotama zavičaja u kojemu žive te su naglasili kako nisu znali za mnoštvo prirodnih ljepota koje smo posjetili zajedno. Roditelji su izrazili želju za nastavkom druženja i aktivnosti na ovaj način. Djeca su tijekom ovog projekta stekla nova znanja o prirodi, o važnosti brige za sebe i druge, o pomaganju i zajedništvu. Jačala su svoje prijateljske i obiteljske veze, a ne one online i to sve

tijekom provedenih dana na svježem zraku u prirodi njihovog užeg zavičaja. Djeca su danima u vrtiću prepričavala svoje dogodovštine, a nerijetko su to i prikazivala likovnim izričajem.

Nakon provedenog projekta dobili smo informacije od roditelja da djeca koja su sudjelovala u projektu češće imaju potrebu boraviti na otvorenom te preferiraju aktivnosti koje sadrže kretanje i boravak u prirodi. Roditelji navode kako su primijetili da su djeca spretnija u kretanju neravnim terenima. Motivacija za boravkom u prirodi djeci je postala intrinzična. Naučena znanja i stečene vještine ribarenja, planinarenja, rudarenja, kampiranja često uključuju u svoju samoinicijativno organiziranu igru kod kuće, a i u vrtićkoj ustanovi s prijateljima. Roditelji su nam potvrdili da djeca rjeđe nego prije koriste digitalne medije kod kuće te da im se potreba za kretanjem u zatvorenim prostorima smanjila nakon dana provedenog u prirodi. Djeca su nam potvrdila da uživaju s roditeljima šetajući šumom, da vole postavljati šator i pecati. Motivacija za učenjem o prirodnim resursima moslavačkog kraja potaknula je djecu na sakupljanje osobnih zbirki kristala i edukativnih časopisa o njima. Djeca sada znaju da je naš kraj bogat rudama i koje su to rude.

Literatura

- Livazović, G. (2018). *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena*. Hrvatska sveučilišna naklada; Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*.
<https://mzom.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski//Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- Rogulj, E. (2024). Okruženje za igru na otvorenome. U A. Višnjić Jevtić (Ur.) *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*, (str.262-290). Alfa.
- Rogulj, E. i Žnidarec Čučković, A. (2024). Informacijska i komunikacijska tehnologija (IKT) u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U A. Višnjić Jevtić (Ur.) *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*, (str.292-320). Alfa.
- Radesky, J. S. i Christakis, D. A. (2016). Increased Screen Time: Implications for Early Childhood Development and Behavior. *Pediatric clinics of North America*, 63(5), 827-839.

Natural environment as an incentive for learning

Abstract

Triggered by the issues of the impact of today's media on children and their development, insufficient time spent outdoors, and the prevention of sedentary activities, the project "Let's Bring Children Back to Nature, Bring Nature Closer to Children" was initiated. The project was created in collaboration with the Moslavina Association (UM), the Popovača Library and Reading Room, LAG Moslavina, children, educators, and parents of the Popovača Kindergarten. With the support and cooperation of the mentioned participants, children were provided with a natural learning environment to move, socialize, communicate, and spend time with their families. During daily activities, children gradually developed the habit of being in nature, while distancing themselves from digital content and screens. They learned experientially about the natural beauties of their homeland and gained insights into the natural resources abundant in the Moslavina region where they live. The motivation to learn about the natural resources of the Moslavina region encouraged children to collect personal collections of crystals and educational magazines about them. Within the framework of the mentioned topic, it will be shown how to encourage children to spend quality time with their families, what opportunities the local environment provides, and the activities that children have experienced during the implementation of the project.

Keywords: play; nature; learning; community; health.

21. DANI MATE DEMARINA
5.-6.6.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Tolerancija kao put

Ivana Vlahek
OŠ Stjepana Basaričeka, Ivanić-Grad, Hrvatska
vlahek.ivana@gmail.com

Sažetak

Mentalno zdravlje ne odnosi se na savršeno stanje organizma, već podrazumijeva sposobnost pojedinca da se nosi sa svim životnim situacijama, pozitivan stav prema sebi, visoku razinu samosvijesti i samopoštovanja, optimizam te osjećaj kontrole. Upravo je škola mjesto gdje učenici provode puno vremena, a razredni odjeli su male cjeline pune različitosti te su stoga idealno mjesto za učenje toleranciji, što uvelike može utjecati na mentalno zdravlje. Prihvaćajući druge, učenici prihvaćaju vlastite karakteristike i mogućnosti. Tolerancija ne bi trebala označavati stanje u kojem većina trpi manjinu, već prihvaćanje bogatstva različitosti i uvažavanje jedinstvenosti. Pravednost, kojoj bi se trebalo težiti, podrazumijeva prepoznavanje individualnih potreba i mogućnosti svih učenika. Suvremena škola trebala bi podrazumijevati uključivanje sve djece u odgojno-obrazovni sustav. Trebala bi težiti cjelini stavljajući naglasak na prihvaćanje, kako sebe i svojih mogućnosti, tako i svakog pojedinca. U ovom radu prikazat će se alati i aktivnosti kojima se razvija tolerancija među djecom, ali i čuva mentalno zdravlje. Jer jedino prihvaćajući sebe i druge, možemo razvijati visoku razinu samosvijesti i sposobnost suočavanja sa životnim izazovima.

Ključne riječi: inkluzija; mentalno zdravlje djece; pravednost; prihvaćanje različitosti.

Uvod

Tjelesno i mentalno zdravlje izjednačeni su i jednako važni u shvaćanju cjelokupnog zdravlja pojedinca. Mentalno zdravlje neodvojiva je komponenta potpunog zdravlja. Svjetska zdravstvena organizacija definira mentalno zdravlje kao "stanje dobrobiti u kojem pojedinac ili pojedinaka prepoznaje svoje vlastite sposobnosti, u mogućnosti je nositi se s normalnim životnim stresovima, može raditi produktivno te je u mogućnosti pridonositi zajednici u kojoj živi" (WHO, 2013). Drugim riječima, mentalno zdrav pojedinac sposoban je suočiti se sa svakodnevnim životnim situacijama i egzistirati u uvjetima koji nisu idealni, pridonoseći radnoj, obiteljskoj i životnoj zajednici. Mentalno se zdravlje nikako ne može poistovjetiti s odsustvom psihičkih bolesti, već naprotiv, s mogućnostima pojedinca da se nosi s različitim situacijama, ali i emocijama, poput ljutnje, tuge i sl. Svi osjećaji su prisutni u svakodnevici pojedinca, ali je važno kako će na njih reagirati.

U radnom materijalu Briga o mentalnom zdravlju, stručni tim odgojnog savjetovišta ERF-a, ističe čimbenike koji doprinose mentalnom zdravlju (2021):

Dijete/adolescent

- iskustvo sigurne privrženosti

- dobre komunikacijske vještine
- osjećaj kontrole nad životom
- pozitivan stav
- iskustvo uspjeha i postignuća
- kapacitet za promišljanje i refleksiju

Obitelj

- skladni odnosi
- podržavajuće roditeljstvo
- snažne obiteljske vrijednosti
- privrženost obitelji
- jasna i dosljedna disciplina
- podrška za obrazovanje
- visoka očekivanja

Škola

- pozitivna školska klima koja neguje pripadanje i povezanost
- jasna pravila ponašanja
- jasna pravila oko zlostavljanja
- politika otvorenih vrata gdje djeca i mladi mogu govoriti o problemima

Zajednica

- šira mreža podrške
- dobri stambeni uvjeti
- visok standard života
- prilike za aktivnije uključivanje u društvo
- kvalitetne mogućnosti za provođenje slobodnog vremena
- dostupni resursi i podrška

Već čimbenici koji se odnose na djecu i adolescente ističu vještine potrebne za dobro funkcioniranje pojedinaca. S obzirom na količinu vremena koju djeca provode na nastavi (sve više i cjelodnevnoj nastavi) da se zaključiti kako je upravo školsko okruženje ono u kojem će se u najvećoj mjeri stjecati iskustva i razvijati vještine potrebne za očuvanje mentalnog zdravlja.

S druge strane, škola bi trebala biti okruženje u kojem će biti jasno postavljena pravila i granice, ali i u kojem će se dijete osjećati dovoljno slobodno i prihvaćeno da bude ono što jest.

Inkluzija i tolerancija

Pravo na obrazovanje jedno je od temeljnih ljudskih prava. Upravo inkluzivni pristup podrazumijeva obrazovanje za sve bez obzira na razlike. „Napredak društva uvjetovan je smanjenjem razlika u društvu“ (Karamatić Brčić, 2011, str. 39). Iako se ponekad smatraju sinonimima integracija i inkluzija dva su različita pojma. Dok se pod integracijom podrazumijeva uključivanje onoga koji odudara u skupinu sličnih jedinki, kao na primjer osobu s invaliditetom u razredni odjel (učenika bez invaliditeta) (Pavić Cindrić, 2021). S jedne strane, sasvim je u redu željeti uključiti osobe s invaliditetom u redovno školovanje, s obzirom da alternativa podrazumijeva segregaciju (odvajanje odgojno-obrazovnog procesa i osmišljavanje programa posebno za osobu s invaliditetom), s druge strane, integracija označava jednu vrstu prisile, odnosno guranje pojedinca koji je drugačiji da se uklopi u cjelinu. Suvremeni odgojno-obrazovni

sustavi temelje se na inkluziji, koja se zalaže za uključivanje svakog učenika u redovne odgojno-obrazovne programe, unatoč njihovim razlikama. Takav pristup podrazumijeva prilagodbu kurikula kako bi se svi učenici ravnopravno mogli uključiti u sve predviđene aktivnosti koje su kurikulum predviđene te, naravno, korištenje različitih metoda i strategija koje će biti u skladu s individualnim potrebama svakog pojedinog učenika uključenog u odgojno-obrazovni proces. Ključni element čini i edukacija odgojno-obrazovnih djelatnika, kao i suradnja na razini škola-roditelj-zajednica. Sve to čini temelj u stvaranju tolerantnije i pravednijeg društva za sve. Pravo na kvalitetan odgoj i obrazovanje imaju sva djeca, bez obzira na sposobnosti, jer će jedino na taj način ostvariti svoj potencijal.

Tolerancija je sposobnost pojedinca da poštuje tuđa uvjerenja, ideje i postupke bez obzira slaže li se s njima ili ne (Učimo toleranciju, 2025). Ona podrazumijeva prihvaćanje i priznavanje različitosti i razlika. Svjesnost da su svi drugačiji, imaju različita mišljenja i/ili djeluju drugačije u istim situacijama te prihvaćanje tih različitosti znači toleranciju. Stoga se može zaključiti kako je tolerancija ključna ukoliko se želi implementirati inkluzivni pristup u suvremeni odgojno-obrazovni proces. Ukoliko se pak govori o kulturi mira u širem društvenom smislu, jasno je da se ona ne može doseći bez tolerantne atmosfere u društvenim odnosima. Kako bi se pomoglo djeci da mirno žive jedni uz druge, prihvaćajući različitosti i međusobne razlike, kako bi im se omogućilo da postanu samosvjesni i empatični članovi društva, neophodno je raditi na toleranciji kroz razne aktivnosti u vrtićima i školama kao polazištu za stvaranje tolerantnog inkluzivnog društva mentalno zdravih ljudi. Čačić - Kumpes (1996) ističe razvijanje svijesti o osnovnim zajedničkim ljudskim vrijednostima najvažnijim zadatkom odgojno-obrazovnog procesa, dok se pod osnovnim zajedničkim vrijednostima među ljudima podrazumijevaju tolerancija, uzajamno poštovanje, priznavanje i poštivanje pojedinca, odnosno grupe. Sama nastava o ljudskim pravima i toleranciji ovisi o nizu čimbenika, s jedne strane o društvenim prilikama i načinu definiranja ljudskih prava, a s druge strane o spremnosti učitelja, onih najbližih djeci, da tome poučavaju. Drugim riječima, tolerancija može biti i sadržaj poučavanja, ali se poučava i kroz odnose i stave svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa.

Uz metode, postupke, strategije i sadržaj poučavanja, veliku ulogu svakako ima i osobnost učitelja. On svojim postupcima i vlastitim uvjerenjima odašilje poruku učenicima koja ne mora uvijek biti izrečena. Drugim riječima, dobar učitelj je nezamjenjiv. Učitelj može učenicima biti uzor i dobar primjer tolerantnog ponašanja, prihvaćajući različitosti, uključivanjem djece različitih kultura i sposobnosti u aktivnosti, mirnim rješavanjem sukoba, učenjem o različitim kulturama (Hansen i sur., 1999).

Razvoj tolerancije među djecom

Tijekom školske godine 2023./2024. učenici 1. b razreda sudjelovali su u cjelogodišnjem projektu Svi smo mi dio slagalice. Učiteljica je osmislila projekt sa željom da učenici prihvate slabovidno dijete koje je bilo uključeno u razredni odjel, ali i da se sva ostala djeca nauče međusobno poštovati i prihvaćati. Projekt se sastojao od više aktivnosti koje će se u nastavku opisati.

Aktivnost: igre i aktivnosti

Igre i aktivnosti kojima se želi kod djece osvijestiti kako su svi različiti i da je to u redu, odvijali su se tijekom cijele školske godine. Pojmovi u igrama i dinamika su se mijenjali kako bi učenicima igra svaki puta bila zanimljiva i drugačija. Također, tijekom projekta su učenici bili uključeni u aktivnosti kojima ih se željelo osnažiti i razviti samopouzdanje, kao i osvijestiti važnost

stavljanja u tuđe cipele, kako bi učenici razvili empatiju i zapitali se kako se drugi pokraj njih osjećaju.

Volim sve svoje susjede koji...

Učenici sjede ili na svojim mjestima ili na podu te dobivaju upute. Učitelj/učiteljica ima kartice s kojih se čitaju tvrdnje. Ukoliko se učenici prepoznaju u tvrdnjama, moraju ustati, a ukoliko se tvrdnja na njih ne odnosi ostaju sjediti. Zadatak im je da nakon pročitane tvrdnje pogledaju oko sebe i promotre učenike koji su se pronašli ili nisu u određenoj tvrdnji.

Primjer tvrdnje: „Volim sve svoje susjede koji...imaju plave oči“; „...imaju simpatiju“; „...vole nogomet“; „...imaju tamnu kosu“...

Učenike se navodi da zaključe kako se nisu uvijek našli u skupini sa istom djecom. Drugim riječima, svi su različiti i to je u redu. Upravo je iz tog razloga zanimljivo družiti se s različitim osobama, prihvaćati druge, sa svim sličnostima i jedinstvenostima.

Stanica pozitivnih misli

Učenici imaju zadatak stati pred ogledala oko kojeg se nalaze afirmativni natpisi (Slika 1.). Nakon što se pogledaju u ogledalu na glas izgovaraju jednu afirmaciju koju odaberu za sebe.

Primjeri tvrdnji: „Ja sam zabavan/a“, „Ja sam uporan/a“, „Ja sam pametan/a“ i slično.

Govore o tome kako se osjećaju izgovarajući odabranu misao?; Može li im misao pomoći kasnije i kako?; Zašto su odabrali baš tu misao?...

Nakon prve aktivnosti, učenici sjede u krugu te učeniku desno od sebe izgovaraju jednu pozitivnu osobinu koju su pročitali na stanici pozitivnih misli.

Slika 1.

Stanica pozitivnih misli

Alias

Učenici dobivaju kartice s pojmovima (pomoć, slijepa osoba, osoba s teškoćom, siromaštvo, stranac) koje je potrebno objasniti, a ostali učenici u razredu trebaju pogoditi o kojem je pojmu riječ. Učenik/učenica koja pogodi pojam izlazi pred razred i objašnjava sljedeću karticu. Igra se odvija dok se ne pogode svi pojmovi na karticama.

Nakon igre, učenici s učiteljem/učiteljicom razgovaraju o pojmovima i odnosima prema njima.

Igra uloga

Učenici su podijeljeni u parove. Svaki par dobiva karticu s kratkim opisom radnje, na primjer: Prijatelj u razredu je gladan, dok drugi prijatelj jede sendvič. Zadatak svakog para je odglumiti scenarij sa svoje kartice.

Nakon što svaki par odradi zadatak, ostali učenici komentiraju scenarij, govore kako bi se oni osjećali da su na mjestu jednog ili drugog učenika, komentiraju što se moglo drugačije i slično (Slika 2.).

Slika 2.

Igra uloga

Pogodi emociju

Učenik/ca (dobrovoljac) izvlači karticu na kojoj je napisana emocija. Zadatak učenika je pantomimom (bez govorenja) objasniti ostatku razreda o kojoj se emociji radi. Ostali učenici pogađaju emocije, na primjer: ljutnja, tuga sreća, gađenje, sram i slično.

Nakon igre slijedi razgovor o emocijama i situacijama kada su se učenici susreli s njima.

Suradnja

Centar za socijalnu skrb

U suradnji s Centrom za socijalnu skrb, učenici su upoznali (samo po opisu, bez imena i prezimena) dječaka koji je trebao pomoć. Govorilo se o njegovom životu, godinama, njegovim interesima i ljubavi prema određenim hobijima. Prema datom opisu, učenici prvih razreda su sakupljali i kupovali darove za koje su smatrali da će pomoći dječaku i usrećiti ga ususret božićnim blagdanima. Učenici su pokazali velik stupanj empatije te su rado darovali i donirali vlastite darove i stvari.

Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet

S obzirom da je u prve razrede uključen slabovidni učenik, logično je bilo povezati se s Hrvatskom udrugom za školovanje pasa vodiča i mobilitet (Slika 3.). U sklopu dogovorene suradnje Udruga je organizirala predavanje i radionicu u sklopu koje su učenici upoznali pse vodiče, ali i naučili mnogo o njihovom školovanju i značenju za slijepe i slabovidne osobe. Tijekom predavanja upoznati su i s Brailleovim pismom kao i sa stvarnim teškoćama s kojima se slijepe i slabovidne osobe svakodnevno susreću.

Slika 3.

Udruga za školovanje pasa vodiča

Snaga knjige

U cijeli projekt uključeni su bili naslovi koji su se sadržajem mogli povezati s temom (Slika 4., 5. i 6.). Aktivnosti vezane uz knjige, osim čitanja, bile su analiza i refleksija odabranih djela. Učenici su s interesom i kritičkim pristupom analizirali knjige koje su im bile predstavljene. Također, određene su dijelove ilustrirali i/ili pisali savjete glavnim likovima. U svakom slučaju, naglasak je stavljen na pisanje u prvom licu kako bi učenici mogli isključivo iz svoje perspektive pristupiti sadržaju.

Slika 4.

Lava na festivalu različitosti

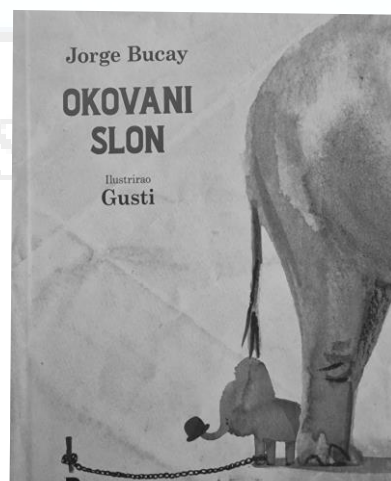

Naučila je da je svijet ljepši kad različitosti prihvaćamo i o njima brinemo, a Festival ju je naučio da ljubav i sreća dolaze u svim oblicima i stanjima.

Sad i ti možeš zavoljeti sebe i svoje različitosti, pohvaliti tuđe kad ih vidiš u vrtiću ili školi. Zajedno možemo puno više, a svijet čuva i voli sve što ti jesi. Baš kao i djevojčicu Lavu u njezinim invalidskim kolicima.” (Petrušić, 2024, str. 16).

Slika 5.

Okovani slon

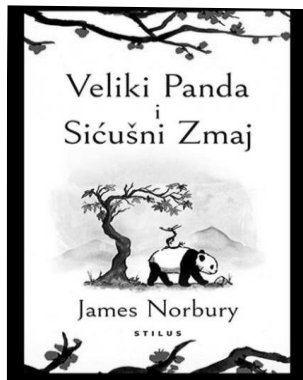

“Nismo li svi mi pomalo poput ovog slona iz cirkusa?

Hodamo svijetom i životom vezani za stotine "kolaca" (stupića) koji nam oduzimaju slobodu. Živimo misleći kako ne možemo učiniti mnoge stvari jednostavno zato što smo jednom davno, dok smo još bili mali, pokušali i nismo uspjeli... ...ili nas je netko uvjerio da ne možemo.” (Bucay, 2022, str. 26)

Slika 6.

Veliki panda i sićušni zmaj

“Što ako upoznam ljude kojima se ne sviđam ni ja ni ono što radim?” upita Sićušni Zmaj.

“Moraš ići svojim putem”, reče Veliki Panda.

“Bolje izgubiti njih, nego sebe.” (Norbury, 2021, str. 84)

Zaključak

Tijekom provođenja projekta *Svi smo mi dio slagalice*, prema mišljenju učiteljice, učenici su pokazali porast empatije. Uspjeli su se poistovjetiti s ulogama i/ili ostalom djecom u okruženju. Iako provođenje ovakvih aktivnosti ovisi o motiviranosti i vještinama učitelja/učiteljice, svakako se mogu preporučiti za korištenje u razrednim odjelima u svrhu promišljanja o različitostima, ali i u svrhu prihvaćanja i inkluzije svih pojedinaca u odgojno-obrazovni proces. Moguće je da se ne može kreirati jedinstveni program koji će funkcionirati jednako u svakom razrednom odjelu, ali svakako se mogu preporučiti aktivnosti i ponuditi ideje koje obrazovni stručnjaci mogu prilagoditi svom razrednom odjelu i problemima kojima se susreću. Učenici mogu profitirati i izgraditi tolerantnije okruženje iz gotovo svakog pokušaja kreiranja pozitivnog ozračja za sve, koliko god se uklapali ili ne uklapali u odgojno-obrazovnu cjelinu. Zadatak svakog učitelja/učiteljice svakako je da se potrudi kroz aktivnosti, suradnje i literaturu stvoriti pozitivno razredno ozračje u kojem će se svako dijete osjećati sigurno i dijelom cjeline. Upravo je prihvaćanje različitosti prvi korak u stvaranju tolerantnog društva u kojem će se svaki pojedinac osjećati ugodno i dobro. S druge strane, prihvaćanje sebe, ali i različitosti drugih, korak je prema mentalno zdravim individuama koji čine okruženje pogodno za rast u razvoj svakog pojedinca.

Literatura

- Bognar, L. (2001). *Metodika odgoja*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.
- Čačić-Kumpes, J. (1996). Obrazovanje i tolerancija. *Društvena istraživanja*, 2(22), 307-319.
- Bucay, J. (2021). *Okovani slon*. Fraktura.
- Hansen, A. Kirsten, Kaufman i Saifer (1996). *Odgoj za demokratsko društvo*. Mladi profesor.
- Karamatić Brčić, M. (2011). Svrha i cilj inkluzivnog obrazovanja. *Acta Iadertina*, 8(1), 0-0.
- Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190090>
- Popović, G. (2021). Mentalno zdravlje i srednjoškolci. *Bjelovarski učitelj*, god. XXVI, br. 1-3, 79 – 86. Nastavno- klinički centar edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta (2021). Briga za mentalno zdravlje (Radni materijal za učitelje/nastavnike i roditelje). Pribavljeno 14.02.2025.
- https://centar.erf.unizg.hr/wpcontent/uploads/2021/05/Edukativni_materijal_Briga_z_a_mentalno_zdravlje.pdf
- Norbury, J. (2021). *Veliki panda i sićušni zmaj*. Stilus.

- Pavlić Cindrić, M. (2021). *Inkluzija vs. integracija*. Pribavljeno 14.02.2025.
<https://epale.ec.europa.eu/hr/blog/inkluzija-vs-integracija>
- Petrušić, P. (2024). *Lava na festivalu različitosti*. Printera grupa.
- UNESCO (Svjetsko udruženje vaspitača u ranom djetinjstvu (AMEI-WAECE)). *Učimo toleranciju. Materijal za nastavnike: Aktivnosti sa djecom*.
<https://www.waece.org/webtrapaz/40.%20Tolerancija.pdf>

Tolerance as a path

Abstract

Mental health does not refer to a perfect state of being, but rather to an individual's ability to cope with all life situations, maintain a positive attitude towards oneself, possess a high level of self-awareness and self-esteem, optimism, and a sense of control. School is precisely the place where students spend a great deal of time, and classrooms are small units full of diversity, making them ideal settings for learning tolerance, which can greatly influence mental health. By accepting others, students also learn to accept their own characteristics and abilities. Tolerance should not mean that the majority simply endures the minority, but rather that diversity is embraced and uniqueness appreciated. Justice, which should be strived for, entails recognizing the individual needs and abilities of all students. A modern school should include all children in the educational system. It should aim for wholeness, emphasizing acceptance—both of oneself and one's abilities, as well as of every individual. This paper presents tools and activities for developing tolerance among children, while also supporting mental health. Only by accepting ourselves and others can we develop a high level of self-awareness and the ability to cope with life's challenges.

Keywords: acceptance of diversity; children's mental health; fairness; inclusion

21. DANI MATE DEMARINA
5.-6.6.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Prednosti sudjelovanja u Eksperimentalnom programu »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«

Zvezdana Martinec
Osnovna škola Zorke Sever, Popovača, Hrvatska
zvezdana.martinec@skole.hr

Sažetak

U Republici Hrvatskoj 62 osnovne škole sudjeluju u Eksperimentalnom programu »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, a jedna je od sudionika i Osnovna škola Zorke Sever u Popovači. Navedeni program organizira se i provodi s temeljnim ciljem provjere vrijednosti okvira, modela i organizacije rada osnovne škole kao cjelodnevne škole.

Tijekom provedbe odgojno-obrazovnih programa:

- (i) Program nacionalnog kurikuluma osnovne škole, koji se provodi kroz redovitu (obveznu i izbornu) nastavu (A1);
- (ii) Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2);
- (iii) Program izvanastavnih aktivnosti (B1);
- (iv) Program izvanškolskih aktivnosti (B2) promiče se različitost i ravnoteža.

Različitost podrazumijeva njegovanje pojedinačnih talenata, potencijala i interesa svakoga učenika. Ravnotežom se promiču intelektualni, emocionalni, fizički, umjetnički i društveni razvoj svakoga učenika. Cjelodnevnom školom koja učenicima pruža istinsko okruženje za odrastanje tijekom kojega ih se potiče, ohrabruje, prati, podržava i usmjerava postiže se da naši učenici vole boraviti u školi i da im ona bude drugi dom. U okviru navedene teme želi se dati uvid u provedene aktivnosti u prvoj godini sudjelovanja u programu cjelodnevne škole i pružiti praktične smjernice za uspješnu implementaciju modela cjelodnevne škole s ciljem pružanja dodatne podrške učenicima.

Ključne riječi: lokalna zajednica; roditelj; učenik; učitelj.

Uvod

Osnovna škola Zorke Sever u Popovači počela je s radom 3. rujna 2018. godine. Osnivač škole je Sisačko-moslavačka županija. U sastavu škole uz matičnu školu u Popovači su: Područna škola Voloder, Područna škola Gornja Gračenica, Područna škola Donja Gračenica i Područna škola Osekovo. Školu pohađa 474 učenika u 38 razrednih odjela i zaposleno je 102 djelatnika. 7 % ukupnog broja učenika čine učenici s teškoćama u razvoju u posebnim razrednim odjelima i odgojno-obrazovnim skupinama, a 17 % ukupnog broja čine učenici romske nacionalne manjine. Osnovna škola Zorke Sever ima status Međunarodne Eko škole, Škole umjetne inteligencije, Škole budućnosti i Etwinning škole. U ovoj, kao i prošloj školskoj godini jedina je Microsoft

Showcase School u Republici Hrvatskoj. *Moto škole glasi: Njeguujemo tradiciju i gradimo budućnost!*

Vizija škole je stvoriti prepoznatljivu školu čiji učenici razvijaju vrijedna životna postignuća i postaju ljudima koji su spremni za život u globalnom društvu, ali i ljudima koji poštuju i njeguju svoju tradiciju. Misija škole: Kreativan učitelj pravilno usmjerava dječju radoznalost. Ostvarivanje ciljeva i zadaća odgoja i obrazovanja učenika škola postiže povezivanjem znanstvenih spoznaja, korištenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije i učenjem s jedne strane te njegovanjem radnih navika, kulturne baštine i kulturnog stvaralaštva s druge strane.

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« organizira se i izvodi u 62 osnovne škole u Republici Hrvatskoj, a jedna je od sudionika i Osnovna škola Zorke Sever u Popovači. U četiri školske godine: 2023./2024., 2024./2025., 2025./2026. i 2026./2027. implementirat će se svi elementi i sastavnice Eksperimentalnog programa. Evaluacijski dio implementacije i izvedbe programa započeo je početkom programa te će pratiti sve vremenske točke njegove izvedbe. Svi evaluacijski pokazatelji, rezultati i ishodi sistematiziraju se na godišnjoj razini izvješćima te na razini ukupne organizacije i provedbe Eksperimentalnog programa u završnom evaluacijskom izvješću 2027. godine.

Metode

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« ima ishodište u *Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine* koja je usvojena na sjednici Hrvatskoga sabora 5. veljače 2021. godine. „Vizija Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske (NRS) do 2030. godine: Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve.

Ostvarenju vizije pridonijet će postizanje postavljenih strateških ciljeva i usklađena provedba politika u četiri razvojna smjera:

1. Održivo gospodarstvo i društvo
2. Jačanje otpornosti na krize
3. Zelena i digitalna tranzicija
4. Ravnomjeran regionalni razvoj.

Razvojnog smjera »Održivo gospodarstvo i društvo« pridonosit će politike usmjerene prema ostvarivanju sljedećih strateških ciljeva:

1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo
2. Obrazovani i zaposleni ljudi
3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom
4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske.“

(Narodne novine, veljača 2021.) *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine.*

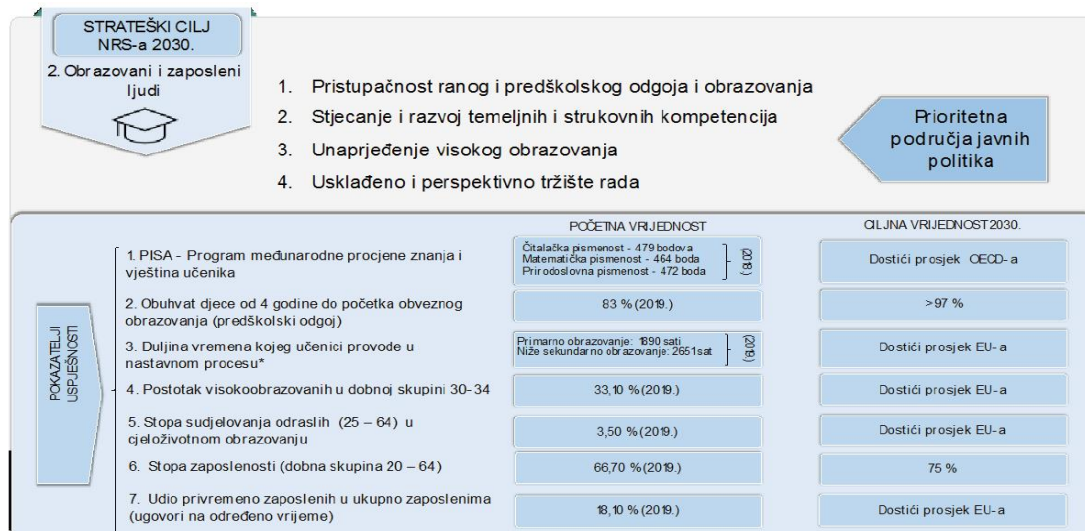
http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

Pristupljeno 29. ožujka 2025.

Na slici 1. prikazana su Prioritetna područja za strateški cilj 2. »Obrazovani i zaposleni ljudi«.

Slika 1.

Prioritetna područja za strateški cilj 2. »Obrazovani i zaposleni ljudi«

* Pokazatelj vremena koje učenici provedu u nastavnom procesu prikazuje prosjek 38 europskih zemalja (istraživanje uključuje 43 obrazovna sustava u 38 zemalja)

Napomena: Izvor slike 1: *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*, Slika 19. – Prioritetna područja za strateški cilj 2. »Obrazovani i zaposleni ljudi«.

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

Pristupljeno 29. ožujka 2025.

Jedan od ciljeva Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja je i produljenje vremena koje učenici provode u nastavnom procesu jer studije pokazuju da u Republici Hrvatskoj učenici najkraće borave u školi u odnosu na ostale zemlje EU. Prema rezultatima istraživanja OECD-a 2023. godine *Education at a Glance 2023* učenici u Republici Hrvatskoj provode najmanje vremena na nastavi u osnovnoj i srednjoj školi u usporedbi s ostalim zemljama OECD-a u kojima obvezna nastava iznosi u prosjeku 7634 sata raspoređena u devet razreda. U Hrvatskoj je ukupan broj sati obvezne nastave 4541 u osam razreda.

Odgojno-obrazovni programi unutar cjelodnevne škole u Eksperimentalnom programu su:

a) Program nacionalnog kurikuluma koji se ostvaruje primarno kroz redovitu nastavu i označava se kao Program A1,

b) Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja koji se programira i provodi u funkciji nacionalnoga kurikuluma i označava se kao Program A2,

c) Program izvannastavnih aktivnosti kao dio školskoga kurikuluma i označava se kao Program B1,

d) Program izvanškolskih aktivnosti kao dio školskoga kurikuluma i označava se kao Program B2.

Cjelodnevna škola je organizirana kroz dinamične školske dane koji vode različitim znanjima i brojnim poželjnim vještinama, potiče zadovoljenje interesa te izgradnju stavova i vrijednosti koji pridonose razvoju učenika te njegovoj osobnoj i društvenoj odgovornosti.

Promjene i prilagodbe u Programu A1 nacionalnoga kurikuluma

U dokumentu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« navedene su promjene i prilagodbe koje se provjeravaju u okviru Eksperimentalnog programa:

„Od prvog do osmog razreda satnica nastavnog predmeta Hrvatski jezik povećana je za 1 nastavni sat na tjedan te od prvog do šestog razreda iznosi 6 sati tjedno, a u sedmom i osmom razredu 5 sati tjedno.

Od prvog do osmog razreda satnica nastavnog predmeta Matematika povećana je za 1 nastavni sat na tjedan te iznosi 5 sati tjedno.

Od prvog do četvrtog razreda nastavni predmet Priroda i društvo razdvaja se na dva nastavna predmeta – Prirodoslovlje te Društvo i zajednica. Nastavni predmet Prirodoslovlje održava se 2 nastavna sata na tjedan, a Društvo i zajednica 1 nastavni sat na tjedan.

U petom i šestom razredu nastavni predmet Priroda preimenuje se u nastavni predmet Prirodoslovlje, a satnica se u petom razredu povećava za 0,5 nastavnih sati na tjedan, s 1,5 nastavnih sati na 2 nastavna sata na tjedan.

U petom razredu satnica nastavnog predmeta Geografija povećana je za 0,5 nastavnih sati na tjedan, odnosno s 1,5 nastavnih sati na 2 nastavna sata na tjedan. U četvrtom razredu satnica nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura povećava se za 1 nastavni sat na tjedan pa od prvog do četvrtog razreda iznosi 3 sata tjedno, te od petog do osmog razreda 2 sata tjedno. Od prvog do zaključno četvrtog razreda uvodi se predmet Praktične vještine u trajanju od 1 nastavnog sata na tjedan. Od prvog do zaključno četvrtog razreda satnica nastavnog predmeta Likovna kultura povećava se za 0,5 nastavnih sati na tjedan pa od prvog do četvrtog razreda iznosi 1,5 sati tjedno, te od petog do osmog razreda 1 sat tjedno. Od prvog do zaključno četvrtog razreda satnica nastavnog predmeta Glazbena kultura povećava se za 0,5 nastavnih sati na tjedan pa od prvog do četvrtog razreda iznosi 1,5 sati tjedno, te od petog do osmog razreda 1 sat tjedno. Od prvog do zaključno osmog razreda uvodi se obavezni nastavni predmet Informacijske i digitalne kompetencije u trajanju od 1 nastavnog sata na tjedan. U petom i šestom razredu satnica nastavnog predmeta Tehnička kultura povećana je za 1 nastavni sat na tjedan te iznosi 2 sata tjedno, a u sedmom i osmom razredu 1 sat tjedno. Od prvog do osmog razreda uvodi se nastavni predmet Svijet i ja kao alternativa konfesionalnom vjeronauku i održava se 2 sata tjedno. Od četvrtog do osmog razreda drugim stranim jezikom kao izbornim predmetom obuhvaćeni su svi učenici i satnica iznosi dva sata tjedno.“

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (2023) Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«, str.23.,

<http://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf>

Pristupljeno 29. ožujka 2025.

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja- Program A2

U dokumentu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« definiran je Program A2:

„Program A2 u eksperimentalnom programu cjelodnevne škole obvezni je dio neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Strukturiran je tako da je dio programa obavezan za sve učenike, a drugi dio se izvodi prema iskazanim potrebama učenika i roditelja na načelu izbornosti

i dobrovoljnog sudjelovanja uz uvjet da navedenu aktivnost polazi minimalno 8 učenika. Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 nema novih odgojno-obrazovnih ishoda. Cilj Programa A2 je smanjiti razlike u školskim postignućima i ishodima pojedinih skupina učenika. Svakom učeniku treba omogućiti usvajanje odgojno-obrazovnih ishoda na temelju njegovih sposobnosti, interesa i uloženog truda. Aktivnosti unutar Programa A2 mogu biti usmjerene i na unaprjeđenje vještina i tehnika učenja, usvajanje učinkovitih pristupa i stilova rada, otklanjanje prepoznatih poteškoća i jačanje kapaciteta samostalnog rada te prepoznavanje i razvijanje interesa i sposobnosti svakog pojedinog učenika.

Pored učitelja u Eksperimentalnom programu cjelodnevne škole predviđeno je sudjelovanje i stručnih suradnika u izvedbi Programa A2. Programom A2 učenicima se pruža konkretna, prilagođena i učinkovita potpora, odnosno obogaćivanje učenja od strane učitelja i stručnih suradnika. Program A2 obuhvaća ukupno osam nastavnih sati tjedno i sastoji se od obveznog i izbornog dijela. Četiri nastavna sata vremenski su obvezna za sve učenike, a četiri nastavna sata izborna su za učenike koji odluče sudjelovati.

Obvezni nastavni sati Programa A2 strukturirani su po odgojno-obrazovnim područjima odnosno pismenostima: 1 nastavni sat odnosi se na jezično-čitalačku, 1 nastavni sat na matematičku, 1 nastavni sat na prirodoslovnu pismenost učenika i 1 nastavni sat na druga odgojno-obrazovna područja. Izborni nastavni sati Programa A2 odnose se na umjetničko odgojno-obrazovno područje, tjelesno i zdravstveno područje, psihomotorički razvoj i praktične vještine učenika i/ili njihovu integraciju. Zastupljenost pojedinih odgojno-obrazovnih područja u strukturi izbornog dijela Programa A2 na razini pojedine škole određuje svaka škola za sebe, nakon što analizira potrebe učenika. Obvezni i izborni dio Programa A2 izvodi se na razini razrednog odjela i/ili na razini razreda, formiranjem odgojno-obrazovnih skupina.“

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (2023) Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«, str.29-37.,

<http://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf>

Pristupljeno 29. ožujka 2025.

U razrednoj nastavi Osnovne škole Zorke Sever u matičnoj školi i u četiri područne škole izvodi se šest izbornih aktivnosti programa A2: Likovna kultura, Jezična radionica, Glazbena radionica, Tjelesna i zdravstvena kultura, Kreativna družionica i Školska igraonica. U predmetnoj nastavi Osnovne škole Zorke Sever izvodi se šest izbornih aktivnosti programa A2: Tjelesna i zdravstvena kultura (vježbaonica), Čitateljski klub, Keramičarska radionica, Zorkini prirodoslovci, Kreativna družionica i Učenje kroz igru. Izborni dio programa A2 polazi 70 % ukupnog broja učenika.

Odgojno-obrazovne aktivnosti Programa izvanastavnih aktivnosti- Programa B1 i Programa izvanškolskih aktivnosti- Programa B2

U dokumentu Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« opisane su aktivnosti Programa B1 i Programa B2:

„Uloga programa B1 i B2 je snažnija integracija školskih i izvanškolskih oblika odgojno-obrazovnog rada te veće mogućnosti nadopunjavanja i obogaćivanja aktivnosti unutar Programa A1 i A2. Programi B1 i B2 su odgojno-obrazovni programi kojima se jača i suradnja unutar lokalne zajednice u kojoj škola djeluje. Indirektno, po svojim posljedicama programi predstavljaju i

značajnu potporu učenicima i roditeljima u kvalitetnijoj organizaciji dnevnog i izvanškolskog života. Programi B1 i B2 izvode se dominantno u prostoru škole čime se otklanjaju poteškoće u organizaciji odlazaka i dolazaka učenika.

Odgojno-obrazovne aktivnosti Programa B1 i B2 podupiru ostvarenje ciljeva nacionalnoga kurikuluma te su primarno u funkciji zadovoljavanja brojnih potreba i interesa učenika, pomoći roditeljima, integracije školskih i izvanškolskih oblika odgojno-obrazovnog rada, kao i doprinosa zajednici u kojoj škola djeluje. Vremenski se aktivnosti uvijek izvode nakon Programa A1 i A2. Učenici sudjeluju u aktivnostima dobrovoljno te je osigurano financiranje troškova sudjelovanja (za sve aktivnosti B1 potpuno, a za dio B2 u velikoj mjeri).

Eksperimentalnim programom želi se i sagledati koliko cjelodnevna škola pridonosi povećanju stupnja sudjelovanja učenika u brojnim izvanškolskim sadržajima i aktivnostima. Sudjelovanje učitelja u aktivnostima B1 dijelom je dobrovoljno, a dijelom obvezno, uz zadovoljenje zahtjeva postavljenih na razini škole za osiguranjem dostupnosti Programa B1. Sudjelovanje učitelja u Programu B2 nije predviđeno. Kroz oba Programa B1 i B2 ne postavljaju se novi odgojno-obrazovni ishodi kojima bi se povećali zahtjevi, obaveze ili opterećenje učenika u odnosu na nacionalni kurikulum. Osigurano financiranje troškova sudjelovanja u aktivnostima B2 predviđeno je kada Program B2 služi neposrednom zadovoljenju potreba roditelja za javnom službom škole koja se ostvaruje kroz cjelodnevnu školu.“

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (2023) Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«, str.38.-40.,

<http://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf>

Pristupljeno 29. ožujka 2025.

Prihvatljivi troškovi organizacije i provedbe Programa B1 i B2 uključuju:

- nabavu literature, odgojno-obrazovnih materijala, didaktičkih sredstava i pomagala te potrošnih materijala za provedbu aktivnosti,
- troškove sudjelovanja učenika u izvanučioničkom obliku nastave (ulaznice, kotizacije, putovanja, smještaj, obroci),
- vanjske usluge za provedbu B2 aktivnosti.

U Osnovnoj školi Zorke Sever 32 učitelja izvodi Program B1. Ukupno 655 učenika pohađa B1 aktivnost, a broj učenika koji pohađaju više od jedne B1 aktivnosti je 183. Tablica 1 prikazuje popis 46 B1 aktivnosti koje polaze učenici matične škole i 4 područne škole.

Tablica 1

B1 aktivnosti u Osnovnoj školi Zorke Sever

Redni broj	Naziv B1 aktivnosti
1.	Mali kreativci
2.	Školska igraonica, Područna škola Gornja Gračenica
3.	Mali istraživači, Područna škola Gornja Gračenica
4.	Sportska skupina, Područna škola Gornja Gračenica
5.	Školski sportski klub, Područna škola Voloder
6.	Mali kuhari, Područna škola Donja Gračenica
7.	Plesna skupina, Područna škola Donja Gračenica

8.	Školska igraonica, Područna škola Donja Gračenica
9.	Domaćinstvo
10.	Mali znanstvenici, Područna škola Donja Gračenica
11.	Školski sportski klub
12.	Sportska grupa, Područna škola Osekovo
13.	Stolni tenis, Područna škola Osekovo
14.	Sportska grupa, Posebni razredni odjeli
15.	Stolni tenis
16.	Odbojka, Posebni razredni odjeli
17.	Virtualci
18.	Senzorna igraonica
19.	Senzorna igraonica Posebni razredni odjeli
20.	Domaćinstvo, Područna škola Osekovo
21.	Kreativna igraonica
22.	Sportska igraonica, Posebni razredni odjeli
23.	Društvene igre
24.	Mali vrtlari, Posebni razredni odjeli
25.	Radionica šivanja, Posebni razredni odjeli
26.	Rasplesani Zorkići
27.	Zabavna matematika
28.	Ekološka kreativna skupina
29.	Medijska skupina
30.	Školski sport
31.	Umjetna inteligencija: od koncepta do primjene
32.	Mali novinari
33.	Mali knjižničari
34.	Školski zbor, 5. i 6. razred
35.	Artisan cvjećari
36.	Školski zbor, 7. i 8. razred
37.	Robotika
38.	Odbojka
39.	Futsal, 7. i 8. razred
40.	Zorkini zadrugari
41.	Dramska skupina
42.	Čitaonica
43.	Jezični klub
44.	Škola budućnosti
45.	Šahovski klub
46.	Volonterski klub

Program izvanškolskih aktivnosti, Program B2 u cjelodnevnoj školi služi zadovoljenju brojnih potreba i interesa učenika, kao i većoj integraciji škole u neposrednu zajednicu u kojoj djeluje, ali i izgradnji veće prepoznatljivosti škole kroz aktivnosti koje pridonose modernijem i kvalitetnijem odgoju i obrazovanju učenika. Ukupno 289 učenika pohađa B2 aktivnost, a broj učenika koji pohađaju više od jedne B2 aktivnosti je 71. Tablica 2 prikazuje popis 14 B2 aktivnosti koje polaze učenici matične škole i 4 područne škole.

Tablica 2

B2 aktivnosti u u Osnovnoj školi Zorke Sever

Redni broj	Naziv B2 aktivnosti
1.	Športski nogometni klub Moslavac, Popovača
2.	Športski rukometni klub Moslavac, Popovača
3.	Športski nogometni klub Mladost, Gornja Gračenica
4.	DVD Popovača
5.	DVD Voloder
6.	DVD Gornja Gračenica
7.	DVD Donja Gračenica
8.	KUD Moslaveć, Voloder
9.	KUD Moslavka, Gornja Gračenica
10.	DVD Osekovo
11.	Športski nogometni klub Voloder, Voloder
12.	Blizu znanosti, Zagreb
13.	KUD Stjepan Šajnović, Osekovo
14.	Kickboxing klub Moslavac, Popovača

Rekreacijska stanka

Kroz model cjelodnevne škole pitanje tjelesne i zdravstvene dobrobiti učenika naglašeno je kroz više uvedenih promjena. Poboljšanju zdravstvene i tjelesne dobrobiti učenika treba pridonijeti i novi predloženi raspored sati i odmora. U školski dan uvodi se obavezna rekreacijska stanka za sve učenike. U razrednoj nastavi središnji nositelj aktivnosti je učitelj razredne nastave ili učitelj tjelesne i zdravstvene kulture. U posebnim razrednim odjelima i odgojno-obrazovnim skupinama središnji nositelj aktivnosti je edukator rehabilitator. U predmetnoj nastavi za osmišljavanje sadržaja rekreacijske stanke zaduženi su učitelji koji izvode nastavu u razrednom odjelu drugi sat prema redovnom rasporedu. Vrijeme rekreacijske stanke koristi se i za povezivanje s aktivnostima kulturne i javne djelatnosti koja se obilježava toga dana u školi prema Godišnjem planu i programu rada škole (Dani kruha i dani zahvalnosti za plodove zemlje, Ružičasti listopad, Dječji tjedan, Svjetski dan zaštite životinja, Svjetski dan kravate, Maškare, Svjetski dan animiranog filma, Dan broja π ...)

Važno je da učenici rekreacijsku stanku provedu u skladu sa svojim interesima i potrebama.

Vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena

Tablica 3 prikazuje raspored i podjelu ukupnog dnevnog školskog vremena za učenike od prvog do četvrtog razreda, te učenike posebnih razrednih odjela i odgojno-obrazovnih skupina.

Tablica 3

Vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena učenika razredne nastave, posebnih razrednih odjela i odgojno-obrazovnih skupina

Odgojno-obrazovni program	Sat	Raspored nastave/učenja	Raspored odmora
A1 i A2	1.	8:00 - 8:45	
			1. odmor: 5 min
	2.	8:50 - 9:35	
			2. odmor: 15 min DORUČAK
	3.	9:50 - 10:35	
			3. odmor: 15 min REKREACIJSKA STANKA
B1	4.	10:50 - 11:35	
			4. odmor: 5 min
	5.	11:40 - 12:25	
			5. odmor: 20 min RUČAK I UŽINA
	6.	12:45 - 13:30	
			6. odmor: 5 min
B2	7.	13:35 - 14:20	
			7. odmor: 5 min
B2	8.	14:25 - 15:10	
			8. odmor: 5 min
B2	9.	15:15 - 16:00	
			9. odmor: 5 min
B2	10.	16:05 - 16:50	

Tablica 4 prikazuje raspored i podjelu ukupnog dnevnog školskog vremena za učenike od petog do osmog razreda.

Tablica 4

Vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena učenika predmetne nastave

Odgojno-obrazovni program	Sat	Raspored nastave/učenja	Raspored odmora
A1 i A2	1.	8:00 - 8:45	
			1. odmor: 5 min
	2.	8:50 - 9:35	
			2. odmor: 15 min REKREACIJSKA STANKA
	3.	9:50 - 10:35	
A1 i A2			3. odmor: 15 min DORUČAK
	4.	10:50 - 11:35	
			4. odmor: 5 min
A1 i A2	5.	11:40 - 12:25	

		5. odmor: 5 min
	6. 12:30 - 13:15	
		6. odmor: 15 min RUČAK I UŽINA
B1	7. 13:30 - 14:15	
		7. odmor: 5 min
	8. 14:20 - 15:05	
		8. odmor: 5 min
B2	9. 15:10 - 15:55	
		9. odmor: 5 min
	10. 16:00 - 16:45	

Međupredmetne teme

Međupredmetne teme ostvaruju se međusobnim povezivanjem odgojno-obrazovnih područja i nastavnih tema svih nastavnih predmeta. Europski referentni okvir navodi da kompetencije usvojene tijekom obveznog obrazovanja nisu vezane za određeni predmet već se odnose na šire međupredmetne ciljeve i predstavljaju poveznicu od poučavanja prema cjeloživotnom učenju. U odgojno-obrazovnom radu škole prisutno je sedam međupredmetnih tema:

- Osobni i socijalni razvoj,
- Učiti kako učiti,
- Građanski odgoj i obrazovanje,
- Zdravlje,
- Poduzetništvo,
- Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije,
- Održivi razvoj.

Rezultati

Cjelodnevne škole financiraju se iz dva izvora: *Zajma Svjetske banke* i *Državnog proračuna Republike Hrvatske*. Iz Zajma Svjetske banke financiraju se infrastrukturna ulaganja i opremanje škola, stručni nadzor, Program malih darovnica, refundacija putnih troškova, dnevnice, smještaj i prehrana na stručnim skupovima za cjelodnevne škole u organizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih te Agencije za odgoj i obrazovanje, vrednovanje i evaluacija programa i provedba Fokus grupa. Iz Državnog proračuna Republike Hrvatske financiraju se plaće djelatnika škola, dodatna zapošljavanja u cjelodnevnim školama, operativni troškovi, B1 i B2 aktivnosti, uvećani troškovi prijevoza, uvećani troškovi prehrane, novi eksperimentalni udžbenici i dodatni obrazovni materijali.

Osnovnoj školi Zorke Sever dodijeljeno je 401.600,00 € za infrastrukturna ulaganja i organizacijske prilagodbe. Navedena novčana sredstva iskorištena su za postavljanje klimatizacijskog sustava u matičnoj i u četiri područne škole te kupnju potrebne opreme za učionice, blagovaone i školsku kuhinju.

Programom malih darovnica svaka cjelodnevna škola primila je jednokratno bespovratna sredstva u visini od 20.000,00 €. Program malih darovnica uključuje dodatna stručna usavršavanja, stručnu podršku i razmjenu iskustava cjelodnevnih škola. Osnovna škola Zorke Sever ima dvije partnerske škole: Osnovnu školu Ivana Cankara u Zagrebu i Osnovnu školu Josipa Antuna Čolnica u Đakovu s kojima organizira razmjenu iskustva i susrete učitelja i stručnih suradnika prema planu programa Malih darovnica. U cjelodnevnim školama svim zaposlenicima

uvećane su plaće 5 %. Učiteljima i stručnim suradnicima plaće su uvećane i do 25 % ovisno o tjednim zaduženjima. Ravnateljima cjelodnevni škola plaće su uvećane 25 %.

Za operativne troškove svaka cjelodnevna škola primila je jednokratno bespovratna sredstva u iznosu od 10.000,00 €.

Za sve učenike cjelodnevni škola osigurana su besplatna tri obroka dnevno: doručak, ručak i užina.

U školskim godinama 2023./2024. i 2024./2025. osigurani su besplatni udžbenici i drugi odgojno-obrazovni materijali za učenike cjelodnevni škola.

Za svaku B1 aktivnost (izvannastavnu aktivnost) osigurana su sredstva u iznosu od 2.000,00 €.

U Osnovnoj školi Zorke Sever učitelji i stručni suradnici tijekom školske godine 2023./2024. proveli su 36 B1 aktivnosti (izvannastavnih aktivnosti) za čiju je provedbu Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih dodijelilo ukupno 72.000,00 €. Navedenim novčanim sredstvima voditelji B1 aktivnosti kupili su potrebnu opremu za izvođenje aktivnosti i organizirali različite terenske nastave za učenike polaznike B1 aktivnosti.

Za sudjelovanje učenika u pohađanju B2 aktivnosti (izvanškolskih aktivnosti) osigurana su sredstva u iznosu od 40 € po učeniku mjesečno. Navedenim novčanim sredstvima financiraju se troškovi organizacije i provedbe B2 aktivnosti.

Sudjelovanjem Osnovne škole Zorke Sever u Eksperimentalnom programu „OSNOVNA ŠKOLA KAO CJELODNEVNA ŠKOLA: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja”, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih osiguralo je u školskoj godini 2024./2025. za izvođenje B1 i B2 aktivnosti ukupno 207.600,00 €.

Od navedenog iznosa, za izvođenje 46 B1 aktivnosti namijenjeno je 92.000,00 € te za izvođenje 14 B2 aktivnosti 115.600,00 €.

Od ukupno 62 škole koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu cjelodnevne škole, Osnovna škola Zorke Sever četvrta je škola prema iznosu odobrenih sredstava za izvođenje B1 i B2 aktivnosti.

Rasprava

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih svake godine u svim cjelodnevnim školama provodi Fokus grupe s učiteljima, stručnim suradnicima, ravnateljima i roditeljima učenika na kojima sudionici tijekom strukturiranog i sadržajnog dijaloga iznose svoja mišljenja o implementaciji programa cjelodnevne škole.

Na Fokus grupi u školskoj godini 2024./2025. prezentirani su i rezultati kvantitativne analize provedene distribucije anketnih upitnika učiteljima, stručnim suradnicima i roditeljima s jasnim uputama i rokovima za popunjavanje. Upitnicima se moglo pristupiti putem poveznica ili QR kodovima.

U školskoj godini 2024./2025. upitniku je pristupilo 50 učitelja i stručnih suradnika od ukupno 68, koji su ocijenili program cjelodnevne škole ocjenom 3,50.

40 učitelja smatra da im se povećao obim posla uvođenjem cjelodnevne škole.

20 učitelja smatra da je povećanje mjesečnih primanja sukladno povećanju obima poslova.

44 učitelja izrazilo je zadovoljstvo povećanjima satnice Hrvatskog jezika, Matematike, Geografije, Likovne kulture, Glazbene kulture, Tehničke kulture, Tjelesne i zdravstvene kulture u cjelodnevnim školama.

25 učitelja izrazilo je zadovoljstvo uvođenjem novog predmeta Informacijske i digitalne kompetencije, a 50 ih je izrazilo zadovoljstvo uvođenjem obveze drugog stranog jezika u 4.

razredu. 38 učitelja izrazilo je zadovoljstvo uvođenjem kineziologa u nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi. 26 učitelja izvodi program potpore i obogaćivanja-Program A2. Kao najveće prednosti Programa A2 učitelji ističu veću samostalnost i kreativnost u radu, mogućnost fleksibilnosti u odabiru metoda rada i primjene diferenciranog učenja. Dodatne pripreme učitelja smatraju najvećim nedostatkom A2 programa.

46 učitelja izuzetno je zadovoljno financiranjem B1 aktivnosti.

Prema mišljenju učitelja B1 program omogućuje učenicima izražavanje ideja i istraživanje novih perspektiva, poboljšanje zdravlja i tjelesne aktivnosti, razvoj intelektualnih sposobnosti, dodatno razvijanje ekološke svijesti i društvene odgovornosti. Sudjelovanje učenika u B1 programu jača odnose učitelja i učenika i doprinosi pozitivnijoj atmosferi u školi te doprinosi razvoju socijalnih vještina učenika i povećava osjećaj pripadnosti učenika školi.

Učitelji smatraju da pisanje domaćih zadaća u školi učenicima omogućava izravnu podršku učitelja u stvarnom vremenu i učenici mogu odmah zatražiti pomoć ili pojašnjenje od učitelja ako naiđu na problem ali i kod učenika razvija nemar za učenje kod kuće.

Rekreacijske stanke prema mišljenju učitelja poboljšavaju koncentraciju i motivaciju učenika na nastavi, promiču zdravlje i tjelesnu aktivnost učenika te razbijaju monotoniju školskog dana.

U školskoj godini 2024./2025. upitniku je pristupilo 313 roditelja koji su ocijenili program cjelodnevne škole ocjenom 3,21.

Zadovoljstvo povećanjem satnice Hrvatskog jezika, Matematike, Geografije, Likovne kulture, Glazbene kulture, Tehničke kulture, Tjelesne i zdravstvene kulture izrazilo je 194 roditelja.

182 roditelja izrazilo je zadovoljstvo uvođenjem novog predmeta Informacijske i digitalne kompetencije, a 116 ih je izrazilo zadovoljstvo uvođenjem obveze drugog stranog jezika u 4. razredu.

53 roditelja ne smatra A2 program izuzetno korisnim.

216 roditelja je izuzetno zadovoljno sudjelovanjem svoga djeteta u B1 aktivnosti.

131 roditelj je izuzetno zadovoljan financiranjem B2 aktivnosti (besplatna usluga, oprema).

175 roditelja je izuzetno zadovoljno rekreacijskim stankama. 131 roditelj smatra da su upoznati s ciljevima i sadržajem Eksperimentalnog programa cjelodnevne škole. 185 roditelja umor djeteta povezuje isključivo kao posljedicu cjelodnevne škole, a s kasnim odlaskom na spavanje povezuje samo 51 roditelj. 131 roditelj smatra da je pisanjem domaćih zadaća u školi djeci smanjeno opterećenje kod kuće.

Dobiveni rezultati sugeriraju da stav roditelja prema provedbi cjelodnevne škole prvenstveno ovisi o dobi njihova djeteta, ali i o činjenici jesu li roditelji zaposleni i mogu li u skrb o djeci nakon njihova dolaska iz škole uključiti bake i djedove ili djecu većeg uzrasta. Roditelji koji su zaposleni i čija su djeca polazila predškolski program i program produženog boravka u školi u potpunosti prihvaćaju program cjelodnevne škole i njihova djeca su uključena u različite aktivnosti u školi do 16 sati. Neprihvatanje koncepta cjelodnevne škole možemo povezati i s obilježjem ruralnog područja. Popovača ima status grada na temelju velikog broja prigradskih naselja no smatra se ruralnim područjem Republike Hrvatske.

Roditelji učenika od prvog do četvrtog razreda imaju pozitivniji stav prema cjelodnevnoj školi u odnosu na roditelje učenika od petog do osmog razreda. Na stav roditelja učenika predmetne nastave utiču i njihova djeca jer je u školi „Pravilnikom o kućnom redu“ zabranjeno korištenje mobitela u školi, što je dodatan razlog da pojedini učenici predmetne nastave žele što kraće boraviti u školi.

Zaključak

Osnovna škola Zorke Sever u Popovači ima prostorne, materijalne i infrastrukturne uvjete potrebne za uspješno provođenje Eksperimentalnog programa cjelodnevne škole. U školi su zaposleni motivirani i kompetentni stručnjaci iz različitih područja odgojno-obrazovnog djelovanja koji posjeduju znanje, vještine i stručnost. Sudjelovanjem u Eksperimentalnom programu cjelodnevne škole kreiramo odgojno-obrazovni sustav u kojem svaki učenik ima priliku formirati i dosegnuti najbolje od sebe, na temelju sposobnosti i svojega rada, neovisno o obiteljskom okruženju i neovisno o utjecajima društvenih obilježja u kojima odrasta, a koja nije birao. Svaki učenik u cjelodnevnoj školi ima mogućnost izgraditi i formirati osobni, društveni i budući profesionalni identitet. Cjelodnevnom školom možemo dostići rezultate EU jer je povećanje sati obaveznog školovanja jedan od preduvjeta za postizanje rezultata koji će učenicima omogućiti lakše snalaženje na zahtjevnom tržištu rada. Partnerstvom roditelja i škole razvijamo školsko ozračje koje se temelji na međusobnom poštovanju, povjerenju i uvažavanju kako bismo ostvarili optimalni dječji razvoj. Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih veliki je benefit za učenike, učitelje, roditelje i lokalnu zajednicu, a za uspješnost provođenja ključni su odgovornost i sustavna predanost svih dionika odgojno-obrazovnog sustava.

Literatura

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (2023) Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola – Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«, <http://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/OsnovneSkole/Cjelodnevna-skola/Eksperimentalni-program-Osnovna-skola-kao-cjelodnevna-skola.pdf> Pristupljeno 29. ožujka 2025.*
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html Pristupljeno 29. ožujka 2025.*

Benefits of participating in the Experimental Program "Elementary School as a Full-Day School - A Balanced, Fair, Efficient and Sustainable Education System"

Abstract

In the Republic of Croatia, 62 primary schools are participating in the Experimental Program "Primary School as a Full-Day School: A Balanced, Just, Efficient and Sustainable Education System" of the Ministry of Science, Education and Youth, and one of the participants is the Zorka Sever Primary School in Popovača. The aforementioned program is organized and implemented with the fundamental goal of testing the value of the framework, model and organization of work of primary schools as full-day schools.

During the implementation of educational programs:

- (i) The National Primary School Curriculum Program, which is implemented through regular (compulsory and elective) classes (A1);
- (ii) The Support, Assisted and Enriched Learning Program (A2);
- (iii) The Extracurricular Activities Program (B1);
- (iv) The Extracurricular Activities Program (B2) diversity and balance are promoted.

Diversity implies nurturing the individual talents, potential and interests of each student. Balance promotes the intellectual, emotional, physical, artistic and social development of each student. A full-day school that provides students with a genuine environment for growing up, during which they are stimulated, encouraged, monitored, supported and guided, ensures that our students love being at school and that it becomes their second home. Within the framework of the mentioned topic, we want to provide insight into the activities carried out in the first year of participation in the full-day school program and provide practical guidelines for the successful implementation of the full-day school model with the aim of providing additional support to students.

Keywords: local community; parent; student; teacher.

21. DANI MATE DEMARINA
5.-6.6.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Primjena metode Stvaranja učionice matematičkog promišljanja

Tanja Soucie¹, Tea Borković
¹OŠ S.S.Kranjčevića, Zagreb, Hrvatska
²Alfa d.d., Zagreb, Hrvatska
tea.borkovic@alfa.hr

Sažetak

Suvremena, inovativna nastava matematike zahtjeva puni angažman učenika i učitelja. Od učenika tražimo da se aktivno uključe u nastavni proces, surađuju s kolegama iz razreda, promišljaju o matematičkim problemima, povezuju matematičke sadržaje, primjenjuju ih u novim izazovnim situacijama, donose zaključke i tako izgrađuju novo matematičko znanje. Učitelj ima ulogu moderatora koji upravlja procesima koje je isplanirao, prati učenike i pažljivo bira zadatke kojima će na najbolji mogući način poticati učeničku znatiželju i kreativnost u rješavanju problema. Zbog toga je nužan prelazak iz klasične organizacije učionice i modela nastave, u dinamičnu učionicu u kojoj je naglasak na promišljanju i suradnji u kojoj učenici uz što manju, ali pomno planiranu, pomoć učitelja izgrađuju matematičko znanje. Prikazat ćemo primjenu okvira za poučavanje u takozvanoj učionici u kojoj se matematički promišlja. Okvir je rezultat longitudinalnog istraživanja koje je proveo Peter Liljedahl na području obrazovanja i kojim su postavljeni jasni i mjerljivi kriteriji temeljem kojih se mjeri aktivnost učenika tijekom sata. Ovaj okvir i navedene metode se mogu brzo i jednostavno primijeniti u učionici, te učitelji kroz vlastito iskustvo mogu uvidjeti prednosti implementacije ovog modela poučavanja.

Ključne riječi: istraživanje; okvir za poučavanje; primjeri iz prakse; skupine alata; učenička aktivnost; učinkovito poučavanje.

Uvod

Problem motivacije i angažmana učenika u školama predmet je mnogih studija i znanstvenih istraživanja još od dvadesetog stoljeća. Obrazovanje današnjice još uvijek počiva na temeljima industrijskog modela školstva u kojem učitelj pokazuje, diktira i prezentira, a učenici slušaju, zapisuju i reproduciraju pokazano. U matematičkom obrazovanju je možda jasnije nego drugdje da se oponašanjem mogu postizati vrlo zadovoljavajući rezultati na testiranjima. Mjerenje znanja, testiranja i rezultati su nešto čemu se pridaje više važnosti nego onome što se događa u učionicama. Što rade učitelji, a što rade učenici? I kako postižu rezultate koje testiranjima mjerimo? Međutim, dubljim proučavanjem modela koji se koriste prilikom rada utvrđuje se da je diljem svijeta postotak zadataka rješanih oponašanjem modela i naučenim algoritmima značajno veći od onih u kojima se povezuju koncepti i samostalno donose zaključci. (Stigler i Hiebert, 2004). Unatoč svijesti o tim problemima, promjene u školstvu su spore i neujednačene. Mnogi pokušaji promjene paradigme poučavanja naišli su na nepremostivu prepreku: činjenicu da promjena dovodi u pitanje temeljne koncepcije, vrijednosti i "prokušane"

prakse u tradicionalnoj nastavi matematike. Inovativnost i novi modeli poučavanja su nužni, te učiteljima trebaju biti dostupni, razumljivo i plastično predstavljeni kroz modele i edukacije kako bi osjetili i osvijestili njihove prednosti. (Carpenter i sur., 2004)

Prema učionici matematičkog promišljanja

Proces u kojem dijete aktivnim sudjelovanjem u raspravama i kreaciji istražuje, formalizira i asimilira, pospješuje njegovo učenje. Svako dijete ima sposobnost zamišljati ono što nije fizički prisutno i tim slikama može mentalno manipulirati. Svoje ideje prenosi sugovornicima govorom, crtežom, opisom, uputom, izrazom, diskusijom, pokretom i još raznim drugim načinima. Kroz raspravu svoje ideje prilagođavaju ili konstruiraju nove. Pogreške su dio procesa učenja i neizbježan su dio između očekivanja i zaključka temeljenog na dokazima. Praćenje i isticanje pogrešaka kao i točnih zaključaka, u kvalitetno vođenom procesu služi kao neprocjenjiv alat koji nam daje uvid u učeničke miskoncepcije ili uobičajene pogreške. (Mason i Johnston-Wilder, 2004)

Na temeljima ovakvih istraživanja koja potvrđuju da je za razvoj učeničkih matematičkih sposobnosti ključna razina njihovog angažmana u aktivnostima matematičkog promišljanja, Peter Liljedahl vlastitim istraživanjem dolazi do spoznaje da učenici u tradicionalnim učionicama u velikoj mjeri (njih 75-85 %) pokazuju nepromišljajuće ponašanje. Fokus svojeg istraživanja s poučavanja rješavanja problema prebacuje na ponašanje učenika i identifikaciju modela nastave koji kod njih postižu veći angažman i motivaciju za rad. U svojoj knjizi sumirao je istraživanje koje je provodio tijekom 15 godina s učiteljima odmičući se od tradicionalnog, uvođenjem i testiranjem novih praksi te proučavanjem njihovih učinaka na učenje i poučavanje. Metoda *Stvaranja učionice matematičkog promišljanja* danas donosi 14 praksi koje predstavljaju zaokružen model poučavanja s točno definiranim redoslijedom uvođenja, tumačenjem kada, zašto, što i kako provesti kao i odgovore na najčešće postavljana pitanja i nedoumice učitelja. (Liljedahl, 2025). Profesor Liljedahl istraživanje nastavlja i danas te metodu brusi i usavršava.

Primjena metode Stvaranja učionice matematičkog promišljanja

Metoda *Stvaranja učionice matematičkog promišljanja* metodički je okvir poučavanja koji se sastoji od 14 nastavnih praksi strukturiranih u 4 kompleta. Prvi komplet sastoji se od zadavanja nekurikulskog zadatka, nasumičnog formiranja skupina i rada na vertikalnim bijelim pločama. Za sami početak primjene metode potrebno je odabrati nekurikulske zadatke koji potiču učenike na promišljanje. Želimo li postići kod učenika veći angažman, potrebno je ponuditi im angažirajući zadatak koji će shvatiti kao svojevrсни izazov. Time se počinje razvijati kultura promišljanja na koju se onda možemo nadovezati kurikulskim zadacima. Učenici tako više promišljaju matematički, i njihovo promišljanje dulje traje, što kao rezultat ima kvalitetnije razumijevanje i dublje znanje.

Skupine u kojima učenici rade potrebno je formirati javno i nasumično, te ih mijenjati na svakom sljedećem satu. Efekti takvog pristupa vidljivi su unutar nekoliko tjedana, gdje od skupina koje su formirane tradicionalno i u kojima 80 % učenika ne sudjeluje aktivno, dolazimo do skupina koje su sastavljane nasumično, mijenjaju se na svakom satu, a aktivnost učenika raste do 100 %. Učenici s vremenom osvijeste kako svojim radom i sudjelovanjem doprinose radu skupine. Autor je dokazao da se time postiže kvalitetnija sinergija i veći entuzijizam tijekom rješavanja problema, povećana je mobilnost znanja u učionici i smanjivanje stresa i anksioznosti učenika vezanih uz Matematiku.

Učenici prilikom rada u skupinama stoje i rade uz vertikalne bijele ploče. Bitno je da je plohu na kojoj pišu moguće izbrisati. Drugi komplet praksi sastoji se od: promjene rasporeda

namještaja u učionici, uputa kako odgovaramo na pitanja učenika, kako i gdje zadajemo zadatke učenicima, postavljanje pitanja za provjeru razumijevanja i mobilizacije znanja.

Namještaj u učionici potrebno je organizirati tako da ne ometa stajanje učenika uz ploče, te postići organizaciju prostora kojoj fokus više nije na ploču na kojoj učitelj zapisuje. U učionici je bitno postići da skupine prilikom rada mogu vidjeti ploče i rad drugih skupina.

Odgovaranje na pitanja učenika, tehnika je koju je teško usvojiti jer prosječno učitelji u jednome danu odgovore na oko 200 do 400 pitanja. Učenici pitanja najčešće postavljaju kako bi si olakšali promišljanje i skratili trajanje rješavanja zadatka. Pitanja postavljaju ili zbog toga što im je učitelj dovoljno blizu ili zbog toga što im je promišljanje postalo zamorno, zapeli su i žele ubrzati proces učenja. Postoji i treća vrsta pitanja, a to su ona koja učenici postavljaju kako bi im odgovori omogućili daljnje promišljanje. Autor navodi da se jedino na ta pitanja odgovara, dok na ostala učitelj treba postavljati protupitanja kojima njihovo promišljanje usmjerava k zadanom cilju i koja učenike navode na daljnje promišljanje.

Zadatak zadaje učitelj koji stoji u sredini učionice, usmeno i nužno je da to bude unutar prvih pet minuta sata. Bitno je da i učenici stoje u nekoj slobodnoj formaciji oko učitelja, te da su jasno čuli izgovorenu uputu, odnosno zadatak. Zadavanjem zadataka na ovaj način postiže se veći angažman učenika, kao i veća raznolikost u pristupima rješavanju zadatka.

Svi učitelji imaju istu muku s domaćim zadaćama: učenici kojima nije potrebna odrađuju ju redovito, oni pak kojima je nužna ne pišu ju uopće ili prepisuju od kolega kako bi zadovoljili formu. Prema ovom modelu poučavanja domaća zadaća dobila je novo ruho u vidu pitanja za provjeru razumijevanja. Na taj način njezina je svrha usmjerena na učenika, postaje prilika a ne obveza nametnuta od učitelja.

Autonomija učenika u učionici matematičkog promišljanja bitna je varijabla kojoj treba posvetiti pozornost. Učenici u ovoj učionici promišljaju i individualno i kolektivno. Skupine rade autonomno, no kod njih je bitno razviti svijest o ostalim skupinama i znanju koje one donose u učionicu. To znanje koje je moguće mobilizirati ako ga skupine u prostoriji iskoriste.

Ova metoda omogućuje učitelju kvalitetnu diferencijaciju. Svaka skupina učenika dobiva isti zadatak, no radi vlastitim tempom, asinkrono, a učitelj praćenjem njihovog rada donosi odluke o tome hoće li im ponuditi zadatak iste težine ili čak smanjiti očekivanja ne bi li im pomogao da dostignu razinu znanja koja je nužna za njihov napredak kroz naredne zadatke i probleme. Ponekad to podrazumijeva postavljanje potpitanja, davanja *hintova* ili nadogradnji kojima ih se potiče na daljnje promišljanje i održava stanje zanesenosti u radu.

Konsolidacija lekcije provodi se uz učeničke radove na pločama. Tijekom njihovog rada na pločama učitelj pažljivo označava crvenim markerom one učeničke zapise koje smatra nužnima za konsolidaciju. Cilj je koristiti njihov rad kako bismo potaknuli cijeli razred na promišljanje i angažman. Konsolidacija se provodi od dna od najjednostavnijih prema najsloženijim pojmovima ili konceptima: tako da učitelj vodi raspravu o problemima i njihovim rješenjima bez zapisivanja na ploču, ili čini isto zapisujući i na ploču ili s učenicima obilazi njihove radove na pločama i raspravlja o njihovim rješenjima od osnovnih do najsloženijih. Tijekom konsolidacije učenici stoje, mogu šetati uz radove drugih skupina. Nužno je da rad skupine nikada ne komentiraju učenici koji su tu radili, već da se kod drugih skupina potakne promišljanje i donošenje zaključka o tome zbog čega je promatrana skupina radila baš na taj način.

Obzirom da učenici sav posao odrade radeći u skupinama na pločama, postavlja se pitanje kako na kraju sata izgleda zapis u njihovim bilježnicama. Podatci pokazuju kako u klasičnim učionicama manje od 20 % učenika zaista koristi svoje bilješke. Bilješke učenika u klasičnim učionicama često predstavljaju samo mehaničko prepisivanje s ploče, pritom često

zapisivane s kašnjenjem u odnosu na tempo učitelja, te time ne predstavljaju ni znanje, ni razumijevanje. U učionici matematičkog promišljanja učenici zapisuju ono što oni smatraju bitnim i ono što smatraju da će im biti potrebno u budućnosti i nazivamo ih „*bilješke svojem budućem zaboravnom sebi*“. Takve bilješke predstavljaju individualni korak konsolidacije. Istraživanjem je definirana forma koja je u obliku grafičkog organizatora, te učenicima služi kao izvrstan podsjetnik na sadržaje koji su usvojeni. S mlađim uzrastima i taj je korak potrebno voditi, no s vremenom se učenici osamostale i mogu bez vođenja zapisivati bilješke svojem zaboravnom sebi.

Vrednovanje u učionici matematičkog promišljanja provodi se kao i poučavanje: diferencirano i tijekom vremena, a ne samo u određenim, dogovorenim, trenucima. Bitno je jasno obrazložiti učenicima što je to što cijenimo, te vrednovati svakodnevni trud, suradnju, preuzimanje rizika i ustrajnost. Za to je u sklopu okvira izrađena specifična rubrika. Formativno vrednovanje i praćenje učenika kroz rubrike izrađene u skladu s kurikulskim ishodima omogućava sustavno i kvalitetno praćenje učenika i na kraju formiranje sumativne ocjene. Tu smo u Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim državama, u određenoj mjeri ograničeni normama koje nam propisuje ministarstvo: vrednovanje po elementima i u zadanom omjeru.

Pogled u učionicu matematičkog promišljanja

Svaka promjena u načinu poučavanja zahtijeva period prilagodbe, pogotovo kad takva promjena zahtijeva od učenika da promijene svoju ulogu na koju su navikli i potpuno promijeni način učenja i poučavanja. Stoga je početak školske godine idealna prilika za uvođenje prvog seta alata. S prvom promjenom učenici se susreću pri ulasku u učionicu. Naime, kako učenici ulaze u učionicu tako im učitelj dijeli kartu koja ih raspoređuje u nasumično odabrane skupine od 3 člana, vodi do njihovog stola i njihove ploče. Iako Peter Lijedahl učenike odmah usmjerava na ploče u našim školama u kojima se ponekad dijele učionice s ostalim učiteljima i u kojima učenici donose svoj pribor na sat, nama se pokazalo bolje prvo usmjeriti učenike da sjednu za stol (ako je potrebno pomognu i pri slaganju stolova), ostave stvari na svojem radnom mjestu i iz košarica uzmu markere i krpice za rad na pločama.

Slika 1

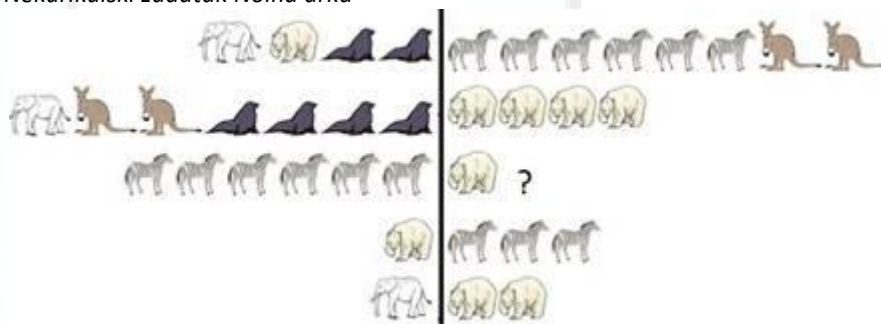
Primjer Učionice matematičkog promišljanja

Umjesto klasičnog uvodnog ponavljanja na početku školske godine ili u bilo kojem trenutku u kojem učenike treba podsjetiti na načine rada i potaknuti matematičko promišljanje, učenicima se mogu zadati nekurikulski zadatci koji će ih zainteresirati i angažirati, a koje će rješavati na pločama. Taj će pristup pomoći postaviti temelj budućeg načina rada. Važno je pri tome naglasiti nekoliko pravila rada na pločama. Svaka skupina ima samo jedan marker, učenik koji bilježi korake rješavanja na ploču ne smije pisati vlastite ideje, već samo ideje svojih kolega. Učenici se izmjenjuju pišući na ploči. Ukoliko nešto žele obrisati, s time se moraju složiti svi članovi skupine. Ukoliko učitelj svojim markerom zaokruži nešto na ploči, zaokruženo se ne smije brisati. Rješavanje nekurikulskih zadataka od učenika zahtijeva i potiče promišljanje. Dok učenici rješavaju zadatak na ploči učitelj za to vrijeme promatra učenike te postavlja pitanja koja mu daju uvid u promišljanja učenika. Jedan od nekurikulskih zadataka jest zadatak Noina arka u kojem Noa želi rasporediti životinje tako da arka ostane u ravnoteži. Učenici trebaju odrediti koliko tuljana treba zamijeniti upitnik kako bi arka bila u ravnoteži.

Slika 2

Nekurikulski zadatak Noina arka

Izvor: <https://ispeakmath.org/wp-content/uploads/2014/03/noahs-arc-ps.pdf>

Pristupimo li zadatku tako rješavajući sustav linearnih jednadžbi, onda je takav zadatak pretežak za učenike petih i šestih razreda no ako se učenicima zadatak ispriča kao priča u kojoj je njihov zadatak pomoći Noi riješiti problem i spasiti životinje, a zatim dozvoli učenicima da budu kreativni u svojim pristupima te neopterećeni vremenom rješavanja i učenici mlađe dobi mogu doći do rješenja problema. Ukoliko učitelj smatra da je potrebna dodatna potpora moguće je učenicima dati modele životinja za izrezivanje, a zatim prvo postaviti zadatke poput: Prikaži koliko zebri moraš postaviti s lijeve strane ako s desne strane postavimo 2 medvjeda. Pokaži koliko zebri moraš postaviti s desne strane ako s lijeve strane postaviš jednog slona. Tijekom rada učenike se može usmjeravati i pitanjima poput: Je li moguće ukloniti neke životinje, a da brod i dalje ostane u ravnoteži? Što trebaš napraviti s desne strane ako s lijeve ukloniš 6 zebri? Koje životinje mogu zamijeniti dva klokana?

U razgovorima s učenicima važno je pomoć davati isključivo onda kad je to doista potrebno te ponuditi najmanju moguću pomoć koja učenicima omogućava nastaviti s radom.

Slika 3 i Slika 4

Različiti pristupi rješavanja učenika petih razreda

Nakon nekurikulskih zadataka koji su nužni za uspješno stvaranje učionice matematičkog promišljanja, potrebno je planirati i uvođenje kurikulskih zadataka. Ponekad je to moguće pomoću vrlo angažirajućih tzv. Kurikulskih zadataka „naglavačke“ koji su poput prethodno opisanog nekurikulskog zadatka no povezani s gradivom koje se obrađuje, a ponekad se to može ostvariti i pomoću slijeda kurikulskih zadataka za promišljanje. Tu je važno naglasiti da se zadatci za promišljanje razlikuju ovisno o stupnju znanja učenika. Naime, zadatak za promišljanje je onaj zadatak za koji učenici, na razini znanja na kojoj su trenutno, nemaju poznate metode i korake rješavanja te se moraju snaći kako bi došli do rješenja. Učenicima petih razreda na početku školske godine kada se uvodi pojam djelatnosti može se zadati sljedeći zadatak.

Petar voli graditi građevine od kocaka. Za svojeg superjunaka izgradio je visoku građevinu na 20 katova. Do prvog kata vodi jedna stepenica, do drugog kata dvije stepenice, do trećeg kata tri stepenice, do četvrtog kata četiri, itd. Petar je odredio da se njegov superjunak može kretati tako da odabrano stepenište pređe u koracima koji obuhvaćaju isti broj stepenica. S obzirom da je superjunak, njegov lik može skočiti tako da preskoči i po 20 stepenica odjednom! Stepenište koje vodi na šesti kat može prijeći u šest koraka po jednu stepenicu, ali i npr. u tri koraka po dvije stepenice. U penjanju do 20. kata koje je stepenište (stepeništa) mogao prijeći na najveći broj načina?

Slika 5

Ilustracija zadatka za učenike

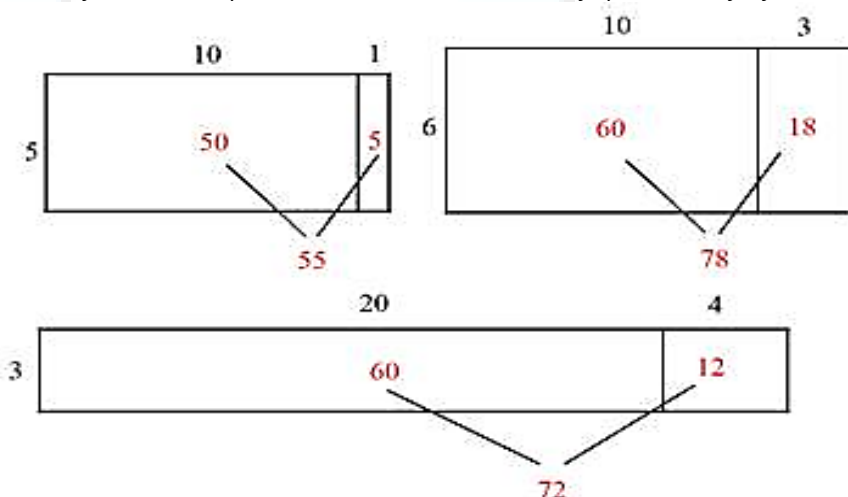

Napomena: Copilot. (2025). Stick figure climbing up a staircase [AI-generirana slika].

Svojstva distributivnosti množenja prema zbrajanju koja koristimo za pojednostavljivanje algebarskih izraza, s učenicima započinjemo istraživanjem. Učenicima se može dati listić kao na slici 6 te ih pitati koje uzorke uočavaju.

Slika 6

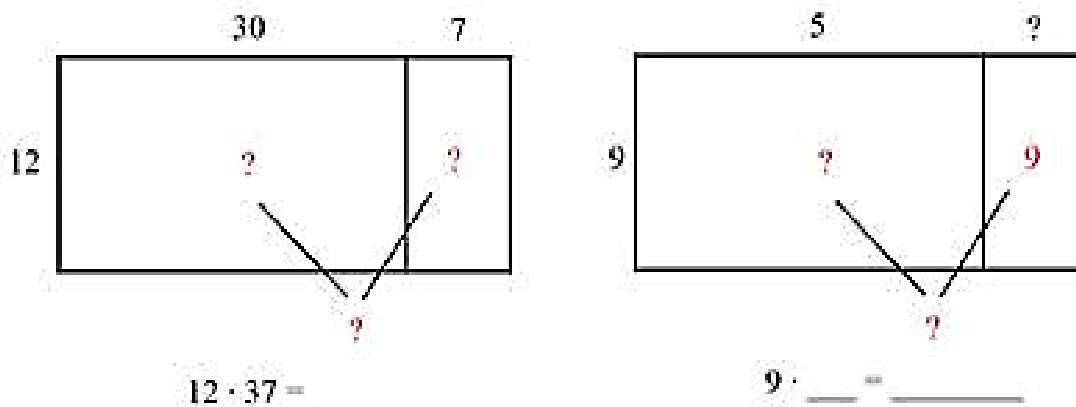
Množenje na modelu površine, distributivnost množenja prema zbrajanju.

Nakon toga učenicima se zadaje zadatak po zadatak sljedećim redom:

Slika 7

Množenje na modelu površine, distributivnost množenja prema zbrajanju, zadatak nadopune

Nacrtaj sliku i izračunaj $48 \cdot 11$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $23 \cdot 22$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $52 \cdot 101$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $14 \cdot 301$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $2 \cdot (10 + x)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $4 \cdot (100 + x)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $3 \cdot (x + 1)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $5 \cdot (x + 2)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $3 \cdot (2x + 1)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $2 \cdot (3 + x)$.

Nacrtaj sliku i izračunaj $5 \cdot (5 + 2x)$.

Zadaci se mogu zadavati ili na listiću ili ih učitelj može napisati na vrh neke od ploča te ga uokviriti. Nakon što završe sa svojim zadatkom učenici gledaju na ploče oko njih i „kradu“ sljedeći zadatak. Ukoliko je neka skupina zaostala u radu, učitelj im može napisati sljedeći zadatak kako bi se lakše snašli, a ako je neka skupina odmakla daleko od ostalih, učitelj i taj skupini može zadati sljedeći zadatak kako ostale skupine ne bi znale da zaostaju u radu i osjećale pritisak.

Na kraju aktivnosti na pločama, slijedi diskusija. Tome se može pristupiti na različite načine, a najčešće se ili komentiraju različite strategije rješavanja zadataka na različitim pločama ili se zajednički komentiraju uočene pravilnosti, dijelovi koje je učitelj uokvirio crvenom bojom i formiraju zaključci.

S obzirom da se većina vremena provodi na pločama na kojima ne ostaje permanentni trag rješavanja zadataka, u sljedećem dijelu sata, učenici mogu zapisati vlastite bilješke koje će im pomoći organizirati, strukturirati i formalizirati svoje misli. Taj dio je u našoj kulturi važan svim dionicima odgojno-obrazovnog procesa. Prema našim uvjerenjima učenicima bilješke mogu

služiti pri učenju i dati im sigurnost da znaju što je važno. Roditelji žele vidjeti što su učenici radili na satu kako bi im mogli pomoći kod kuće ili u slučaju da je njihovo dijete bilo odsutno da mogu od drugih učenika vidjeti što je potrebno nadoknaditi. Učitelji vjeruju da su bilješke važne jer učenikima pomažu pri učenju i zbog toga što učenici pamte dok pišu bilješke. No suprotno uvjerenjima svih skupina klasičan način zapisivanja u kojem učitelj zapisuje bilješke, a učenici ih kopiraju u istraživanju Petera Lijedahla, pokazao se neučinkovitim. Naime, pokazalo se da je manje od 20 % učenika kognitivno uključeno u takav način pisanja bilješki sa sata te dodatno, da ih manje od 20 % koji zapišu bilješke sa sata u bilježnicu, doista i koristi bilješke za učenje.

Nakon isprobavanja različitih pristupa pisanja bilježaka prema Peteru Lijedahlu najučinkovitije se pokazalo pisanje bilježaka u skupinama na pločama prema predlošku učitelja. Važno je naglasiti da iako učitelj taj predložak planira unaprijed, njegovu finalnu verziju učitelj piše na ploču tijekom sata kako bi predložak reflektirao ono što se doista radilo na satu.

Slika 8

Predložak za bilješke sa sata, tema Djelitelji

Primjer 1.
Odredi sve djelitelje brojeva 10, 25, 28, 36 i 48.

$D_{10} = \{1, 2, \dots, 10\}$

$D_{25} = \{1, \dots, 25\}$

$D_{28} = \{ \dots \}$

$D_{36} = \{ \dots \}$

$D_{48} = \{ \dots \}$

Imaju li brojevi 28 i 36 neke zajedničke djelitelje? Koje?

Što trebam upamtiti:

Primjer 2.
Učiteljica Jasna želi učenike podijeliti u skupine. U razredu ima 24 učenika.

a) U koliko ih skupina može podijeliti da bi u svakoj skupini bio jednak broj učenika?

b) Koliko će učenika biti u svakoj skupini?

Primjer 3.

Prvi primjer upisuje se u lijevi gornji kvadrant i uključuje dopunjavanje te na taj način osigurava potporu učenicima koji trebaju više pomoći. Drugi primjer upisuje se u desni gornji kvadrant i pripremljen je tako da učenici mogu pokazati što su naučili na tome satu. U Primjer 3, koji se upisuje u desni donji kvadrant, učenici samostalno odabiru primjer koji smatraju da je nešto drugačiji od prethodna dva, a koji smatraju važnim za kasnije učenje.

Konačno u polje s naslovom *Što trebam upamtiti*, koje je u lijevom donjem kvadrantu: učenici samostalno odaberu i zapisuju ono što smatraju važnim. To može biti nešto što ne žele zaboraviti, nešto što im je bilo teško razumjeti tijekom rada na zadacima na pločama, i/ili neka druga bilješka koju smatraju korisnom. Važno je učenike poticati da pišu cjelovitim rečenicama i

podsjecati ih da pogledaju ploče drugih skupina i posude ideje ako neke od ideja smatraju korisnima. Učeničke bilješke moguće je fotografirati i digitalno ih podijeliti s učenicima.

Sljedeću etapu rada moguće je raditi u bilježnicama. Te zadatke nazivamo *Provjeri svoje razumijevanje* zadatcima. Učitelj projicira zadatke različitih razina složenosti (mild, medium, spicy), a oni sami biraju s kojim zadatcima će započeti rješavanje. Važno je učenicima naglasiti da svoja rješenja mogu usporediti i provjeriti koristeći se rješenjima drugih učenika koja mogu vidjeti na njihovim pločama te, ako trebaju pomoć, da pitaju učenike susjednih skupina kao i da pruže pomoć ako primijete da učenici oko njih trebaju pomoć.

Tablica 1

Primjer zadataka za aktivnost Provjeri svoje razumijevanje, tema Djelitelji

Mild

Medium

Spicy

1. Odredi sve djelitelje brojeva 15, 26, 34 i 50.

2. Napiši 3 broja koja imaju točno dva djelitelja.

3. Napiši 3 broja koja imaju točno tri djelitelja.

1. Ispiši sve dvoznamenkaste djelitelje broja 150.

2. Iva ima 120 bilježnica koje slaže u poklon pakete s istim brojem bilježnica. Na koje ih sve načine može rasporediti u pakete? Koliko će paketa koje vrste imati?

3. Iz skupa brojeva $S = \{2, 3, 4, 5, 12, 15, 30, 45, 60, 80\}$ izdvoji brojeve za koje vrijedi:
a) djelitelji su broja 96
b) djelitelji su broja 240

1. Mirko slaže bukete tulipana. Ukupno ima više od 190, a manje od 205 tulipana. Izračunao je da tulipane može podijeliti u 18 buketa s istim brojem tulipana. Koliko tulipana ima Mirko? Koliko će tulipana biti u svakom buketu?

2. Pročitaj svaku tvrdnju i odluči vrijedi li uvijek, ponekad ili nikad. Obrazloži.

	uvijek	ponekad	nikad	Obrazloženje
Broj 1 djelitelj je svakog prirodnog broja.				
Broj 0 djelitelj je svakog prirodnog broja.				
Ostatak pri dijeljenju mora biti manji od djelitelja.				

3. Savršeni brojevi su oni kojima je zbroj djelitelja, manjih od njega samoga, jednak samom broju. Odredi prva dva savršena broja.

Opisani načini i metode rada razlikuju se od uobičajenih na satima matematike u Republici Hrvatskoj stoga se može dogoditi da roditelji ne razumiju zbog čega učenici više nemaju toliku količinu bilježaka u svojim bilježnicama i da se pribojavaju hoće li novi pristup poučavanju osigurati njihovoj djeci uspješno svladavanje nastavnih sadržaja. Prema iskustvima iz nastave, možemo preporučiti organizaciju radionice za roditelje na kojoj mogu prisustvovati i roditelji i učenici. Tijekom radionice suradnički se rješavaju nerutinski matematički zadatci na pločama u nasumično odabranim skupinama od tri člana. Jedan od isprobanih zadataka koji se pokazao vrlo uspješan na takvim radionicama je zadatak u kojemu pomoću četiri četvorke i bilo kojih

računskih radnji i zagrada treba dobiti brojeve od 1 do 20. Zadatak je vrlo pogodan jer se može rješavati na različitim razinama i jer se znanje može širiti preuzimanjem ideja sa susjednih ploča. Roditelji će vrlo brzo shvatiti prednosti i čari ovakvog načina poučavanja te će se njihovi strahovi raspršiti.

Slika 9

Primjer rješenja zadataka Četiri četvorke nastale tijekom radionice s učenicima i njihovim roditeljima

Metodu stvaranja učionice matematičkog promišljanja poželjno je provoditi od najranije dobi jer time stvaramo bolje temelje za matematičko promišljanje i usvajanje matematičkih koncepata. Unatoč tome što je metoda namijenjena za rad u školama, autor sam navodi da ju je isprobao i u radu sa studentima. Prvu skupinu alata moguće koristiti bez posebne pripreme učenika, odnosno studenata. Ovu metodu provedemo na početku akademske godine tijekom nekoliko sati na nekurikulskim zadacima sa studentima učiteljskog fakulteta kako bi osjetili njezine benefite i razmotrili ju kao jedan od modela u svojem budućem radu kao i na metodičkim vježbama u učionici.

Na fakultetu nemamo učionicu u kojoj su postavljene bijele ploče, stoga se služimo statičkim folijama koje se apliciraju na zid. Studenti se dijele u nasumično odabrane tročlane skupine i dobivaju zadatak usmeno unutar prvih pet minuta. Nakon rada na vertikalnim ploham, konsolidaciju provodimo „šetnjom galerijom“ i analizom radova držeći se pravila da studenti nikada ne komentiraju vlastiti rad već pokušavaju razumjeti rad kolega u drugim skupinama. Princip rada moguće je pokazati na modelu istraživačkog zadatka (Mason, 2010.):

Slika 10

Plan rada sa studentima

PLAN RADA:

1. Četiri pravca presijecaju krug. Prebrojiti na koliko je dijelova krug podijeljen.

Pitanja koja želimo da se pojave u raspravama studenata te ćemo ih poticati ukoliko ne dođu prirodno:

- Je li moguće presijecanjem pomoću 4 pravca dobiti veći broj dijelova?
- U kojem slučaju imamo najmanji broj dijelova?
- Možemo li odrediti pravilo za određivanje maksimalnog broja dijelova kruga?
- Želimo da studenti sastave tablicu (ako ne, pričekati sljedeći korak)

2. Pet pravaca presijeca krug. Prebrojiti na koliko je dijelova krug podijeljen.

Pitanja koja želimo da se pojave u raspravama studenata te ćemo ih poticati ukoliko ne dođu prirodno:

- Je li moguće presijecanjem pomoću 5 pravca dobiti veći broj dijelova?
- U kojem slučaju imamo najmanji broj dijelova?
- Možemo li odrediti pravilo za određivanje maksimalnog broja dijelova kruga?
- Želimo da studenti sastave tablicu

3. Rasporedimo točke po kružnici i gledamo na koliko dijelova je razdijeljen krug. Prati broj dijelova kruga za svaki od primjera.

Pitanja koja želimo da se pojave u raspravama studenata te ćemo ih poticati ukoliko ne dođu prirodno:

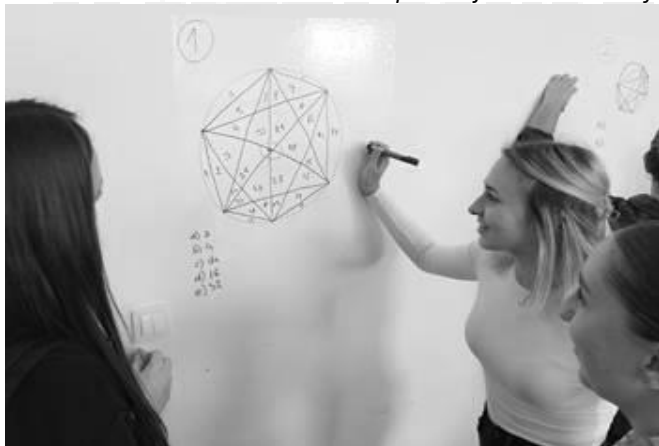
- Je li za razmatranje problema potrebno spojiti sve točke međusobno?
- Je li zadatak jasno zadan?
- Je li bitan raspored istaknutih točaka na kružnici?
- Može li se uočiti neki uzorak?
- Može li se algebarski zapisati uočeni uzorak?
- Jesu li uočili što neobično?

Konsolidacija: krenuti od 2 točke. Raspraviti modele rada.

Studenti analiziraju broj dijelova kruga koji nastaju docrtavanjem sve većeg broja dužina. Rade prostoručno na vertikalnim pločama, pa treba uzeti u obzir nepreciznost. Bitno je poticati ih na raspravu kako bi samostalno došli do zaključka i raspravljali međusobno no i s drugim skupinama tijekom konsolidacije. Potrebno je predvidjeti mogućnost da će crtati tako da se dijagonale presijecaju u istoj točki i time smanji broj dobivenih dijelova, kako je prikazano na Slici 11.

Slika 11

Prikaz rada studenata na vertikalno postavljenim statičkim folijama

Nakon ovakvog rada, sa studentima prođemo i pitanja vezana uz metodiku i razmatramo sve aspekte provedbe ovakvog oblika poučavanja. Raspravimo i analiziramo što su primijetili kod sebe, kod drugih, u drugim skupinama, kakav je bio zadatak, kakva je bila atmosfera u učionici. Također što je tijekom njihovog rada radila profesorica, kakva je bila komunikacija tijekom rada, koja su pitanja dobila odgovor a koja ne, kako je izgledala konsolidacija?

Zaključak

Naša iskustva rada u učionicama pokazuju da su učenici spremni raditi na drugačiji način, rado prihvaćaju nove i drugačije metode, osobito kad osjete zanesenost u radu i prema riječima mnogih: nemaju osjećaj da uče. Učitelj konsolidaciju planira prilikom pripremanja za sat, no nužno je iskoristiti i ono što učenici pokažu na svojim pločama. U tom smislu, uloga učitelja je vrlo zahtjevna jer uz praćenje ploča, rada učenika, postavljanja potpitanja i davanja *hintova*, treba stvarati plan za provedbu konsolidacije. Tijekom konsolidacije učenici pokazuju razumijevanje i znanje, no često se događa da je teško razumijevanje koje učenici pokazuju u skupinama pretočiti u individualno razumijevanje. Zbog toga je tijekom rada nužno imati na umu uz provođenje konsolidacije od dna, učeničke smislene bilješke, pitanja-za-provjeru-mog-razumijevanja i pomoć učenicima kako bi znali gdje se nalaze i kamo idu. Vještina stvaranja učionice matematičkog promišljanja se provođenjem usavršava, te s vremenom učitelju mnogi opisani koraci postaju rutina. Metoda, jednom kada učitelj savlada osnove, ima mnogo detalja kojima je moguće poboljšati rezultate i kvalitetnije upravljati procesima koji se odvijaju tijekom poučavanja. Time se otvara vrijeme potrebno za vrednovanje. Vrednovanje je najsloženiji i najzahtjevniji dio ove metode jer zahtjeva pripremu i razvoj rubrika za praćenje, razvoj sustava bodovanja, kao i vrijeme posvećeno svakom učeniku tijekom rada na pločama. To je razlog zbog kojega se taj komplet praksi uvodi kao posljednji. U slučaju studenata to je još kompliciranije jer oni imaju samo sumativne procjene znanja.

Literatura

- Carpenter, T. P., Franke, M. L., Glennan, T. K., Bodilly, S. J., Galegher, J. R. i Kerr, K. A. (2004). *Cognitively Guided Instruction: Challenging the Core of Educational Practice. U Expanding the Reach of Education Reforms: Perspectives from Leaders in the Scale-Up of Educational Interventions* (1st ed., pp. 41–80). RAND Corporation.
- Copilot. (2025). *Stick figure climbing up a staircase* [AI-generirana slika]. Microsoft. <https://www.microsoft.com/copilot>, pribavljeno 20.3.2025.
- Liljedahl, P. (2025). *Stvaranje učionice matematičkog promišljanja, od predškole do kraja srednjoškolskog obrazovanja, 14 praksi za poboljšanje učenja*. Alfa.
- Mason, J., Burton, L. i Stacey, K. (2010). *Thinking mathematically*. Pearson
- Mason, J., Johnston-Wilder, S., (2004). *Fundamental constructs in Mathematics Education*. RutledgeFalmer
- Stigler, J. W. i Hiebert, J. (2004), *Improving Mathematics Teaching*, Volume 61, Number 5, *Improving Achievement in Math and Science*, str. 12-17

Building thinking classrooms in our classrooms

Abstract

Modern and innovative mathematics teaching requires the full engagement of both students and teachers. Students are encouraged to actively participate in the learning process, collaborate with their classmates, think critically about mathematical problems, connect mathematical concepts, apply their knowledge in new and challenging situations, draw conclusions, and ultimately build new mathematical knowledge. The teacher acts as a facilitator, managing planned activities, monitoring student progress, and carefully selecting tasks that will stimulate curiosity and creativity in problem-solving. To achieve this, we must shift from traditional classroom organization and teaching models to dynamic environments that emphasize reflection and collaboration, allowing students to construct mathematical knowledge with minimal, but thoughtfully planned, assistance from the teacher. We will present the implementation of a teaching framework known as the *Building thinking classroom*. This framework is based on research conducted by Peter Liljedahl in the field of mathematical education, which establishes clear and measurable criteria for assessing students' activity during lessons. The methods associated with this framework can be quickly and easily implemented in the classroom, and teachers can observe the benefits of this teaching model through their own experiences.

Keywords: *case studies; effective teaching; research; student activity; teaching framework; toolkits;*

21. DANI MATE DEMARINA
5.-6.06.2025., Petrinja, Hrvatska

PRIKAZ PRAKSE

Vrtić u zajednici

Sandra Todorov
Dječji vrtić Kutina, Kutina, Hrvatska
sandra.todorov@vrtic-kutina.hr

Sažetak

Ovom temom želi se ukazati na značaj i ulogu uključenosti predškolskih ustanova u život u zajednici i na primjerima Dječjeg vrtića Kutina prikazati različite oblike suradnje koje vode umrežavanju vrtića sa zajednicom. U suvremenom predškolskom odgojno-obrazovnom sustavu, umrežavanje i suradnja među različitim dionicima igraju ključnu ulogu u osiguravanju kvalitetnog odgoja i razvoja djece. Povezivanje predškolskih ustanova, roditelja, lokalne zajednice i stručnjaka iz različitih područja doprinosi stvaranju poticajnog okruženja koje omogućuje cjelovit razvoj djece u ranoj dobi. Grad Kutina, kao Osnivač, te ustanove na području grada podrška su u radu dječjeg vrtića i bez njih se ne bi mogli realizirati projekti, planirane aktivnosti kao ni odgojno-obrazovni proces. Suradnja s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih te Agencijom za odgoj i obrazovanje kao nadležnim institucijama neizbježna je, a vezana je uz stručnu pomoć te usavršavanja odgojitelja, ravnatelja i stručnih suradnika. Uključivanjem u projekt Europske rukometne federacije (EHF), Hrvatskog rukometnog saveza (HRS) i Rukometnog kluba Moslavina „Rukomet u vrtićima Vrtko“ Dječji vrtić Kutina postao je dio velike rukometne zajednice. Ulaskom djeteta u vrtić najvažnija je suradnja s roditeljima kao primarnim odgojiteljima svoje djece. Vrtić, roditelji i raznovrsni društveni dionici povezani su u stvaranju i omogućavanju uvjeta za optimalan razvoj djeteta čime se osigurava bolji temelj za daljnje obrazovanje i život djece.

Ključne riječi: dijete; kvaliteta; suradnja; umrežavanje dionika.

Uvod

Razvoj djeteta složen je proces koji je pod stalnim utjecajem različitih faktora od obitelji, vrtića, škole, društvene zajednice i šireg kulturnog okruženja. Jedan od najznačajnijih teorijskih okvira za proučavanje tih međusobnih odnosa jest Bronfenbrennerova ekološka teorija koja objašnjava kako različiti sustavi okoline djeluju na razvoj pojedinca. Prema ovoj teoriji, dijete ne raste izolirano, već u stalnoj interakciji s mikrosustavom (obitelj, vrtić, vršnjaci), mezosustavom (povezanost različitih mikrosustava), egzosustavom (institucije koje neizravno utječu na dijete), makrosustavom (kulturne vrijednosti i norme) te kronosustavom (promjene kroz vrijeme). S obzirom na važnost ekološkog pristupa u odgoju i obrazovanju, u radu će se prikazati kako se Bronfenbrennerova teorija primjenjuje u kontekstu ranog i predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj. Posebna pažnja bit će posvećena Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te primjerima dobre prakse, poput Dječjeg vrtića Kutina, koji kroz različite aktivnosti potiče suradnju djece, roditelja, odgojitelja i šire zajednice. Cilj ovog rada je prikazati na koji način okolina može utjecati na cjelokupni razvoj djeteta te istaknuti važnost kvalitetnih interakcija između različitih sustava u njegovom odrastanju.

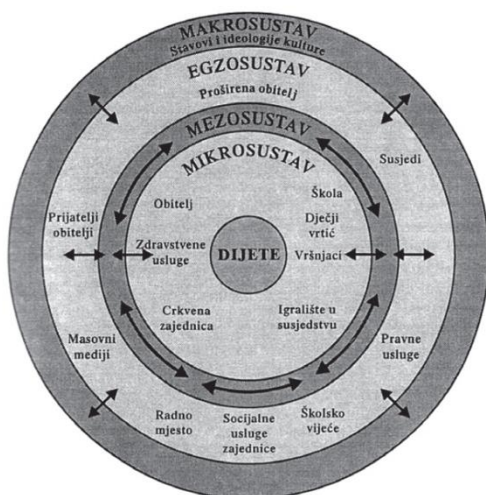

Bronfenbrennerova ekološka teorija

Razvoj djeteta složen je proces koji ovisi, između ostalog, o osobinama djeteta i okoline u kojoj odrasta. Američki psiholog Urie Bronfenbrenner utemeljio je ekološku teoriju razvoja tj. ekološki pristup istraživanju razvoja koji se usredotočuje na pojedinca u okolinskom kontekstu. Njegov pristup naglašava povezanost te međusobni utjecaj pojedinca i njegove okoline (Vasta, Haith, Miller, 2005, 59–61). Smatrao je da se dječji razvoj odvija interakcijom različitih sustava koji se protežu od neposrednog okruženja, poput obitelji i škole pa sve do šireg društvenog i kulturnog konteksta. Ova teorija omogućava bolje razumijevanje utjecaja obitelji, obrazovanja, socijalnih politika i društvenih promjena na razvoj dječje osobnosti.

Slika 1.

Bronfenbrennerov ekološki model okoline (izvor: Vasta, Haith, Miller, 2005, 61)

Ekološki model stavlja dijete u sredinu te se oko njega nalaze okolinski faktori. Oni koji su najbliže djetetu imaju najveći i najneposredniji utjecaj dok oni udaljeni utječu na dijete posrednije. Ovaj model uključuje pet međusobno povezanih sustava.

Prvi sustav je *Mikrosustav* koji uključuje obitelj, vrtić, vršnjake, školu, crkvu i dr. On nije konstantan već se mijenja kako se dijete mijenja i odrasta. Mikrosustav ima ključnu ulogu u oblikovanju ponašanja, stavova i identiteta osobe, budući da su interakcije u njemu svakodnevne, izravne i najutjecajnije. Kvalitetni odnosi unutar mikrosustava mogu pozitivno utjecati na razvoj, dok disfunkcionalni odnosi mogu imati negativne posljedice.

Mezosustav se odnosi na sustav odnosa između djetetovih mikrosustava kao npr. između roditelja i odgojitelja i/ili učitelja, roditelja i djetetovih prijatelja te vrtića i zajednica. Aktivna suradnja roditelja sa vrtićem i/ili školom rezultira boljim socioemocionalnim dječjim razvojem, a kasnije, boljim akademskim rezultatima. Roditelji pozitivno djeluju na razvoj djetetovih kvalitetnih socijalnih kompetencija podržavajući odabir prijatelja organiziranjem zajedničkih druženja, izleta, rođendana i dr. Ako dijete ima prijatelje koji dolaze i iz obitelji različitih kultura i vrijednosti utječe se na razvoj pozitivnih ponašanja i stavova, te se razvija međuljudska i međukulturna suradnja, uzajamno pomaganje i prihvaćanje različitosti (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014. str. 29). Suradnjom vrtića i škola s lokalnim institucijama (npr. sportskim klubovima, kulturnim centrima) stvaraju se uvjeti

i prilike za raznovrsno učenje i razvoj. Mezosustav je ključan jer omogućuje povezivanje različitih dionika iz djetetova života koji utječu na stvaranje stabilnog okruženja. Pozitivne i poticajne interakcije unutar mezosustava mogu ojačati djetetov osjećaj sigurnosti i podrške, dok negativne interakcije (npr. loša komunikacija između škole i roditelja) mogu izazvati stres i razvojne poteškoće.

Egzosustav je treća razina u Bronfenbrennerovom ekološkom modelu i odnosi se na društvene strukture i institucije koje ne uključuju pojedinca izravno, ali ipak utječu na njegov život i razvoj. To su okruženja u kojima osoba ne sudjeluje aktivno, ali imaju posredan utjecaj na nju putem drugih ljudi ili odluka koje se donose u tim sustavima. Neki od primjera su: posao roditelja, izloženost medijima, zdravstveni sustav, ekonomska situacija u društvu ili politička scena. Ako roditelj ima stresan posao, dugo radi, iscrpljen je ili nervozan, ta stanja uveliko utječu na dobrobit djeteta, dinamiku obiteljskog života kao i odnose unutar obitelji. Ako roditelj izgubi posao, to zasigurno utječe na financijsku sigurnost obitelji, pristup obrazovanju ili kvalitetu života. Vijesti, društvene mreže, televizija i drugi oblici medija kojim je pojedinac izložen oblikuju njegovo mišljenje, percepciju kao i stavove o društvenoj okolini. Kvaliteta zdravstvene skrbi u zajednici može posredno utjecati na zdravlje i razvoj pojedinca. Gospodarska kriza, inflacija ili nezaposlenost isto tako utječu na obitelj i njihove mogućnosti za kvalitetan život. Nadalje, odluke vlasti o obrazovanju, socijalnoj skrbi ili infrastrukturi mogu oblikovati uvjete u kojima pojedinci žive i razvijaju se te pozitivno ili negativno utjecati na njih. Iako pojedinac nema izravnu kontrolu nad egzosustavom, on može imati značajan utjecaj na njegov život. Razumijevanje egzosustava pomaže u prepoznavanju šireg društvenog konteksta koji oblikuje razvoj pojedinca.

Makrosustav je četvrta razina u Bronfenbrennerovom ekološkom modelu i odnosi se na šire društvene, kulturne i ekonomske čimbenike. Za razliku od mikrosustava, mezosustava i egzosustava, makrosustav ne uključuje određene ljude ili institucije, već se odnosi na vrijednosti, norme i strukture društva u kojem osoba živi te kako one utječu na način odgoja, obrazovanja i društvene odnose. Možemo navesti npr. ekonomska situacija tj. životni standard, ekonomska stabilnost i prilike za zapošljavanja koja oblikuju životne uvjete pojedinca. Nadalje, politički sustav i zakoni koji se odnose na prava građana, obrazovne i zdravstvene politike te pravni sustav koji utječe na kvalitetu života i razvoj te vjerska uvjerenja i dominantne društvene ideologije koje mogu oblikovati stavove i ponašanje ljudi. U današnje vrijeme govori se o brzom tehnološkom napretku jer dostupnost i korištenje tehnologije mijenja način života, obrazovanja i komunikacije. Makrosustav djeluje na sve niže razine ekološkog modela, utječući na norme i pravila koja oblikuju svakodnevni život. Iako pojedinac ne može izravno promijeniti makrosustav, on ima veliki utjecaj na njegov razvoj i mogućnosti u životu. Bronfenbrennerov ekološki model razvoja pruža sveobuhvatan okvir za razumijevanje kako različite razine okoline utječu na pojedinca. Njegov model naglašava međusobnu povezanost mikro-, mezo-, egzo-, makro- i kronosustava, ističući da razvoj osobe nije izoliran proces, već rezultat dinamičnih interakcija s obitelji, školom, društvom i širim kulturnim i povijesnim kontekstom. Ova perspektiva potiče holistički pristup u obrazovanju, socijalnim politikama i podršci pojedincima, naglašavajući važnost stvaranja pozitivnog i poticajnog okruženja za dječje učenje i optimalan razvoj.

Utjecaj Bronfenbrennerove teorije na suvremene pristupe razvoju

Učenje djece složen je proces, a djeca uče kroz igru, interakciju s okolinom, promatranje drugih te kroz formalno obrazovanje. Kako bi se osigurao optimalan razvoj i učenje, važno je djeci pružiti sigurno, podržavajuće i poticajno okruženje koje će ih motivirati na istraživanje, kritičko razmišljanje i kreativno izražavanje. Gopnik (2003) smatra da djeca imaju „nagon“ za učenjem. Isto tako naglašava da je okolina ključna za dječji razvoj i učenje. Smatra da djeca uče ne

samo kroz vlastita iskustva, već i kroz interakciju s drugima te promatranjem svijeta oko sebe. Okolina djeci pruža informacije koje će koristiti za istraživanje i razumijevanje svijeta, a odnosi s roditeljima, skrbnicima i drugima igraju ključnu ulogu u tom procesu. Prema Gopnik (2003) djeci se treba stvoriti bogato i sigurno okruženje koje potiče istraživanje i prilagodbu. Također, naglašava da djeca najbolje uče kroz slobodnu igru i interakciju, umjesto kroz strogo strukturirane metode. Isto tako smatra da šire društveno okruženje – kultura, obrazovni sustav i tehnologija imaju velik utjecaj na razvoj kognitivnih i socijalnih vještina. Previše kontrole i ograničenja može ometati prirodnu znatiželju i kreativnost djece, dok poticajno i podržavajuće okruženje omogućuje optimalan razvoj. Nadalje, od 2014. godine Republika Hrvatska propisala je Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi, a svaki vrtić je obavezan temeljiti svoj odgojno-obrazovni proces prema njemu. NKRPOO (2014) sadrži polazišta, vrijednosti, načela i ciljeve, a oni predstavljaju okosnicu oblikovanja kurikuluma svakog vrtića. Svaki ga vrtić oblikuje određenom dinamikom koja ovisi o kompetencijama odgojitelja, uvjetima rada u ustanovi, podršci roditelja i osnivača. Razvoj kvalitetnog kurikuluma koji je osnova za kvalitetnu praksu dugotrajan je i zahtjevan proces no uvelike ovisi, a zato su i stavljani na prvo mjesto, o kompetencijama odgojitelja, njegovoj implicitnoj pedagogiji te njegovom suvremenom pristupu kreiranja. On se temelji na humanističko-razvojnoj filozofiji kurikuluma koji stavlja dijete i odgojitelja u ravnopravni položaj kao i aktivnom sudjelovanju djeteta u kreiranju odgojno-obrazovnog procesa (Mlinarević i Vekić-Kljajić 2025. str 79). Suvremeni odgojitelj, kao facilitator razvoja dječjeg učenja svjestan je koliko je važna interakcija djeteta s okolinom za kvalitetan razvoj odgojno-obrazovne prakse i kurikuluma vrtića, a jedno od pokazatelja kvalitete je njegova „otvorenost“ prema van. Ona uključuje spremnost na uspostavljanje suradničkih odnosa djelatnika s obiteljima djece, drugim vrtićima i ostalim relevantnim institucijama te spremnost na povezivanje sa sustručnjacima i svim važnim tijelima lokalne zajednice. Svijest djelatnika vrtića o važnosti povezivanja sa širim društvenim kontekstom posebno je važna kako bi vrtić mogao kvalitetno funkcionirati u sklopu šire socijalne zajednice. U ranom i predškolskom odgoju promiče se razvoj sposobnosti djeteta za proaktivno i konstruktivno sudjelovanje u životu zajednice te učenje o vlastitim i tuđim pravima, obvezama, načinima djelovanja u zajednici i mogućnostima doprinosa zajedničkoj dobrobiti. (*Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja 2014. str. 21*). Slunjski (2006) u svojoj knjizi "Stvaranje predškolskog kurikuluma – u vrtiću - organizaciji koja uči" pruža dubok uvid u proces oblikovanja kurikuluma u predškolskim ustanovama. Njezin rad proizlazi iz provedenog višegodišnjeg istraživanja u nekoliko hrvatskih vrtića, a temelji se na konceptu vrtića kao "organizacije koja uči", gdje su djeca i odrasli ravnopravni partneri u učenju i zajedničkom stvaranju znanja. Autorica naglašava važnost dinamičnosti, demokratičnosti, fleksibilnosti i zajedništva svih sudionika u odgojno-obrazovnom procesu, a isto tako istražuje potencijale predškolskog djeteta i promišlja stvaranje kvalitetnih uvjeta za njihov razvoj u vrtiću.

Primjena ekološke teorije u radu vrtića

Misijom Dječjeg vrtića Kutina naglašena je važnost uključivanja vrtića u svoje okruženje, zajednicu, jer se na taj način djeci stvaraju bolji uvjeti za optimalan rast i razvoj. Vrtić je njezin neodvojivi dio, a međusobna suradnja uveliko podiže kvalitetu rada i obogaćuje život djece u vrtiću i izvan njega.

Grad Kutina, od 1963. godine kao Osnivač, sa svim svojim Upravnim odjelima, podrška je u radu dječjeg vrtića i bez njega se ne bi mogli realizirati projekti, poboljšati materijalni uvjeti i planirane aktivnosti kao ni odgojno-obrazovni proces. Suradnja s *Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih* i *Agencijom za odgoj i obrazovanje*, kao nadležnim institucijama neizbježna

je, a vezana je uz stručnu pomoć i stručna usavršavanja odgojitelja, ravnatelja i stručnih suradnika, a sve s ciljem unaprjeđenja kvalitete odgojno-obrazovnog rada. Kvaliteta rada oslanja se na znanje, stručnost i kompetenciju stručnjaka za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Nadalje, *MZOM, AZOO i Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva od 2021. godine započeli su provođenje e-Upisa u dječje vrtiće na području RH. Jedan smo od 25 pilot vrtića koji su od početka uključeni u taj proces, a ove godine nam je peta godina njihovog provođenja. Vrlo važan subjekt s područja Grada, a vezan je uz sudjelovanje djece u njegovom kulturnom životu te obogaćivanju odgojno-obrazovnog rada u skupinama, je Koordinacijski odbor akcije: Kutina – grad prijatelj djece* pod čijom se palicom organizira velik broj kvalitetnih aktivnosti. Neke od njih su Europski tjedan mobilnosti i Dan bez automobila kada djeca ocrtavaju kredama gradski trg, a u suradnji s Biciklističkim klubom Kutina voze se na biciklističkom poligonu.

Slika 2.

Europski tjedan mobilnosti

Povodom Dječjeg tjedna tradicionalno se organizira susret djece s gradonačelnikom u Gradskoj vijećnici. Predstavnici srednjih i osnovnih škola, dječjeg vrtića, učeničkog doma, Udruge OSI te Društva naša djeca Kutina imaju priliku razgovarati s gradonačelnikom o aktualnim pitanjima i problematikom s kojom se susreću. Predstavnici vrtića izrazili su potrebu za obnovom ograde na dječjem igralištu i postavljanje klima što je i realizirano. Na taj način kod djece se razvija građanska kompetencija i omogućuje im se da na konstruktivan način sudjeluju u društvenom životu grada te proaktivno sukonstruiraju svoje okruženje. Sudjelujući, sa svim sudionicima susreta, u zajedničkim konstruktivnim raspravama uče kako svoje želje izraziti na društveno prihvatljiv način čineći svoju zajednicu boljom i kvalitetnijom tj. uče se kako postati aktivni građanin zajednice.

Svake godine djeca sudjeluju gradskoj manifestaciji Dani kruha - dani zahvalnosti za plodove zemlje u koju su uključene sve osnovne škole, ustanove, udruge sa svojim izložbenim štandovima. Ove pedagoške godine vrtić je osvojio nagradu za najkreativniji štand.

Slika 3.

Dani kruha – dani zahvalnosti za plodove zemlje

Povodom Uskrsa djeca sudjeluju u igri „Potraga za pisanicama“ ispred zgrade gradske uprave, a pohvalno je volontersko sudjelovanje odgojiteljica na manifestaciji „Ljetna razbibriga“. U gradskom parku odgojiteljice su vodile radionicu za djecu „Stvarati je lako, pitaj me kako“. Ustupanje opreme vrtića za održavanje raznih gradskih manifestacija kao i za održavanje Adventa u Kutini upotpunjuje provođenje aktivnosti za djecu na nivou grada.

Društvo Naša djeca je jedan od važnih čimbenika s kojima se kontinuirano ostvaruje izvrsna suradnja vezanu uz sudjelovanje djece vrtića na javnim dječjim priredbama u POU Kutina povodom Dana grada te Međunarodnog dana obitelji i Majčinog dana.

U suradnji s gradskom Knjižnicom i čitaonicom Kutina se redovito organiziraju posjeti za djecu starijih odgojnih skupina s ciljem upoznavanja njihove djelatnosti i rada. Također organizira susrete djece s dječjim književnicima te „Mali ljetni festivalčić“ (slušanje priče, razgovor s autorima, radionice) za vrtićku djecu, a tu su i predstave Lutkarske družbe Kutko Knjižnice i čitaonice Kutina s edukativnim i poučnim porukama.

Slika 4.

Mali ljetni festivalčić - Knjižnica i čitaonica Kutina

U suradnji s Muzejom Moslavine Kutina i Galerijom Muzeja organiziraju se različiti posjeti izložbama. Neke od njih su: „Dječji vrtić Kutina 1963. – 2023. – 60. godina rada“, „Istra kao drvo

života“, djela konceptualne umjetnosti, „Australija Moslavina“, slike i skulpture Tihomira Tima Kršmanovića, „Glazbena zbirka u gostima“ (uređaji i zvučni zapisi iz prošlosti), Odlikovanja Republike Hrvatske i tijekom Domovinskog rata“, iz zbirke obitelji Kovačević i mnoge druge

Pučko otvoreno učilište Kutina organizira razne kazališne predstave za djecu, filmske projekcije, a za nagrade na Fašniku u Kutini djeca dvije odgojne skupine osvojila su izvedbu kamishibai predstava „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“. *Javna vatrogasna postrojba Kutina, Policijska postaja Kutina, Hitna medicinska služba* tj. sve hitne službe u Gradu čine važan dio programa našeg rada, upoznajući djecu sa svojim radom.

U suradnji sa *Sportskim centrom Kutina* organiziraju se Sportske igre vrtića povodom Dana grada. Suradnja s *Turističkom zajednicom Kutine* vezana je uz tradicionalnu manifestaciju Fašnik u Kutini na kojoj u velikom broju sudjeluju djeca vrtićkih skupina kao i otvaranje manifestacije Advent u Kutini.

Nadalje, osim lokalne suradnje vrtić se uključuje u projekte na županijskom i državnom nivou. *Zajednica športskih udruga Sisačko – moslavačke županije i Hrvatski olimpijski odbor* organizirali su u Gradu Kutini 19. Olimpijski festival dječjih vrtića Sisačko-moslavačke županije u Sportskom centru Kutina, a svake godine djeca vrtića iz županije okupljaju se u drugom gradu. Djeca se kroz sportske aktivnosti međusobno druže i surađuju. Međusobno povezivanje, suradnja, druženje djeca, odgojitelji s ciljem

Vrtić surađuje s *Udrugom Lijepa naša* 15 godina. Uključivanjem u program Međunarodnih Ekoškola cilj je implementirati odgoj i obrazovanje za okoliš u sve segmente odgojno-obrazovnog sustava i svakodnevni život djece i djelatnika. Uključivam djece u te aktivnosti želi se odgojiti mlade generacije osjetljivima na pitanja okoliša i osposobiti ih za donošenje odluka o razvitku i održivosti društva u budućnosti.

Slika 5.

Dijamantni certifikat

Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih u svom programu „Ruksak (pun) kulture“ omogućava dostupnost i približavanje umjetnosti i kulture djeci koja žive u sredinama s ograničenom dostupnošću kulturnim i umjetničkim sadržajima. Isto tako, tijekom više godina uključivali smo se u likovne natječaje, a na 12. kreativnom likovnom natječaju „VOLIM ŠUME!“ na nivou RH, likovni rad naše polaznice Emili Oparić jedan od ukupno šest pobjedničkih radova. Dukat će treću godinu zaredom posaditi čak 26 tisuća sadnica hrasta lužnjaka. Od lani postali smo dio velike rukometne zajednice te smo uključeni u *Projekt Europske*

rukometne federacije (EHF), Hrvatskog rukometnog saveza (HRS) i Rukometnog kluba Moslavina „Rukomet u vrtićima Vrtko“ kojem je namjena poboljšati fizičku aktivnost djece te približiti rukometnu igru djeci vrtićkog uzrasta.

Slika 6.

Projekt Rukomet u vrtićima Vrtko

Ulaskom djeteta u vrtić najvažnije nam je partnerstvo s **roditeljima** kao primarnim odgojiteljima svoje djece. Partnerstvo s obiteljima u vrtiću ključno je za optimalan razvoj djeteta, jer usklađena suradnja roditelja i odgojitelja omogućuje djetetu stabilno i poticajno okruženje. Od njih dobivamo prve informacije o djetetovim navikama, potrebama i razvoju. Dobrobiti kvalitetne suradnje odražavaju se u dječjoj sigurnosti jer postoji kontinuitet između kućnog i vrtićkog okruženja, roditelji dobiju uvid u razvoj i potrebe djece, odgojitelji bolje razumiju obiteljski kontekst i mogu prilagoditi odgojno-obrazovni rad. Naš vrtić posebno njeguje neposredno uključivanje roditelja u rad vrtića što podrazumijeva njihovo aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnim aktivnostima zajedno s djecom i odgojiteljima. Ovaj oblik suradnje jača odnos roditelja i djeteta, omogućava roditeljima bolji uvid u rad vrtića te doprinosi kvalitetnijem razvoju djece.

Odrastanjem, dijete ima sve veću potrebu za usvajanjem novih spoznaja te se pretvara u malog istraživača prirodnog, predmetnog i društvenog okruženja. Njegov razvoj ne može se promatrati izolirano, već kao dinamičan proces interakcije s obitelji, vrtićem, školom i zajednicom te njihovim međusobnim utjecajem jer je važnost podržavajućeg okruženja u svim fazama djetetovog života neprocjenjiva. Vrtić, roditelji i raznovrsni društveni čimbenici povezani su u stvaranju i omogućavanju uvjeta za optimalan razvoj djeteta.

Zaključak

Bronfenbrennerova ekološka teorija razvoja pruža temelj za razumijevanje složenih interakcija između djeteta i njegove okoline. Različite razine sustava u međusobno su povezan i oblikuju razvoj djeteta, pri čemu svaki dionik ima značajan utjecaj na njegove socijalne, emocionalne i kognitivne sposobnosti. Ovaj rad potvrđuje i naglašava važnost suradnje između obitelji, odgojno-obrazovnih institucija, društvenih organizacija i šire zajednice u stvaranju podržavajućeg okruženja za optimalan razvoj djece. U kontekstu Republike Hrvatske, provedba Nacionalnog kurikulumata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te suradnja vrtića s lokalnim zajednicama dodatno potvrđuju važnost ekološkog pristupa u oblikovanju kvalitetnog odgojno-obrazovnog procesa. Primjer Dječjeg vrtića Kutina pokazuje kako aktivna suradnja s lokalnim institucijama, sudjelovanje u društvenim aktivnostima na razini Grada i šire doprinose razvoju

dječjih kompetencija, potiče građansku odgovornost, aktivno sudjelovanje u društvu i jačaju vezu između vrtića i zajednice.

Literatura

- Gopnik, A., Meltzoff, A., & Kuhl, P. (2003). *Znanstvenik u kolijevci*. Educa.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. SM Naklada.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*.
- Mlinarević, V. i Vekić-Kljajić, V. (2025). *Perspektive suvremenog kurikuluma ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Golden marketing.
- Slunjski, E. (2006). *Stvaranje vrtićkog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*. Mali profesor.
- Tankersley, D., Brajković, S., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Trikić, Z. i Vonta, T. (2012). *Teorija u praksi*. Tiskara Zelina.
- UNESCO. (2024). *Promoting quality inclusion in early childhood care and education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388851>
- Vasta, R., Haith, M. M. i Miller, S. A. (1998). *Dječja psihologija*. Naklada Slap.

The Kindergarten in the Community

Abstract

This topic highlights the significance and role of preschool institutions in community life, using Kutina Kindergarten as an example to showcase various forms of collaboration that lead to the networking of these institutions with the community. In the modern preschool education system, networking and collaboration among stakeholders are crucial in ensuring the quality of education and child development. The connection between preschool institutions, parents, the local community, and professionals from various fields, contributes to creating a stimulating environment that enables the holistic development of children at an early age. The City of Kutina, as the founder, along with other institutions in the area, provides essential support for the kindergarten's operations, without which projects, planned activities, and the educational process could not be realized. Cooperation with the Ministry of Science, Education, and Youth, as well as the Education and Teacher Training Agency, is indispensable, as it involves professional support and training for educators, principals, and expert associates. By participating in the "Handball in Kindergartens – Vrtko" project, organized by the European Handball Federation (EHF), the Croatian Handball Federation (HRS), and the Moslavina Handball Club, the Kutina Kindergarten became a part of a large handball community. When a child enters kindergarten, collaboration with parents as their primary educators is of utmost importance. The kindergarten, parents, and various social stakeholders are interconnected in creating and providing conditions for the child's optimal development, thus ensuring a stronger foundation for further education and life.

Keywords: child; collaboration; quality; stakeholder networking.